

Pražská vysoká škola psychosociálních studií
Obor: Psychologie, prezenční forma studia

**Motivy českých dobrovolníků k poskytování humanitární
pomoci uprchlíkům v srbském Adaševci**

Bc. Jana Čížková

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Eva Dubovská

Praha 2017
Prague college of psychosocial studies

Study program: Psychology, full-time study

**Motivation of Czech volunteers to provide humanitarian help
to refugees at Serbian Adaševac**

Bc. Jana Čížková

The Bachelor's Thesis Work Supervisor: Mgr. Ing. Eva Dubovská

Prague 2017

Prohlášení

prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

„Motivy českých dobrovolníků k poskytování humanitární pomoci uprchlíkům v srbském Adaševci“, vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V ..... dne .....

Podpis .....

Poděkování

V první řadě bych chtěla poděkovat Mgr. Ing. Evě Dubovské za odborné a cenné rady, které mi poskytla k napsání bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat dobrovolníkům, kteří poskytli rozhovory pro výzkumnou část. Mé díky patří i Pražské vysoké škole psychosociálních studií, za podporu dobrovolnických aktivit jejích studentů.

Anotace:

Bakalářská práce pojednává o motivech dobrovolníků, kteří se rozhodli poskytovat humanitární pomoc lidem na útěku. První část práce se zaměřuje na teoretické pozadí motivace, dobrovolnictví, uprchlictví, migraci a uprchlickou krizi, která se odehrává v předchozích 2 až 3 letech. Praktická část se zabývá výzkumem motivace pěti konkrétních dobrovolníků. V práci je zohledněna zkušenost autorky s dobrovolnictvím.

Klíčová slova:

dobrovolnictví, motivace, uprchlík, migrant, lidé na útěku, lidé na cestě, běženci, utečenci, uprchlická krize

Abstract:

This bachelor's thesis discusses the motives of volunteers who have decided to provide humanitarian help to people on escape. The first part focuses on theoretical background of motivation, volunteering, refugees, migration and refugee crisis, which takes place in the previous 2 - 3 years. The practical part deals with research of motivation of 5 individual volunteers. The work reflects also author's experience with volunteering.

Key words:

volunteerism, motivation, refugees, migrants, people on the escape, people on the road, runners, refugees, refugee crisis

Obsah

Teoretická část	7
Úvod	7
1. Dobrovolnictví	8
1.1. Definice dobrovolnictví	8
1.2. Podmínky dobrovolnictví	9
2. Motivace, motivy, potřeby	11
2.1. Motivace k pomáhání druhým	12
2.2. Altruismus	12
2.3. Teorie recipročního altruismu	13
2.4. Altruismus, náboženství a morálka	13
3. Uprchlíká krize	16
3.1. UNHCR	16
3.2. Vymezení pojmů „migrant“ a „uprchlík“	17
3.3. Vývoj situace uprchlické krize - důležitá data	18
3.4. Média a uprchlická krize	19
3.5. Společenské klima v otázce uprchlické krize	20
Praktická část	24
4. Východiska výzkumného šetření	24
4.1. „Czech Team“	24
4.2. Situace v srbském Adaševci v únoru 2016	25
4.3. Reflexe vlastní zkušenosti	26
4.4. Metodika výzkumu	28
4.5. Výzkumný problém a cíl výzkumu	29
4.6. Výběr výzkumného souboru	29
4.7. Etické aspekty výzkumu	30
5. Konkrétní provedení výzkumného šetření	31

5.1. Průběh rozhovorů	31
5.2. Výstupy výzkumného šetření	32
5.3. Shrnutí výzkumu	40
5.4. Diskuze	41
Závěr	42
Zdroje	43
Přílohy	1
Polostrukturovaný rozhovor	1
Informovaný souhlas respondenta s výzkumem	2

Teoretická část

Úvod

Téma uprchlické krize bylo v předchozích dvou letech často skloňováno médii, politiky, odborníky a veřejností. Jedná se o události, které se zajisté zapíší do historie Evropy a světa. K převážně negativnímu postoji české veřejnosti vzniklo nemalé aktivistické hnutí dobrovolníků, kteří ve svém volném čase a na vlastní náklady jeli na různá místa Evropy, aby lidem na útěku pomohli. I já jsem se do dobrovolnických aktivit zapojila a proto mě zajímaly důvody, proč já i moji kolegové dobrovolníci jsme se rozhodli takto aktivně jednat.

V názvu bakalářské práce je pro lidi na útěku použit termín „uprchlík“. Na tento termín však pohlíží jinak legislativa, média a veřejnost (objasnění termínu viz kapitola „Vymezení pojmu „migrant“ a „ uprchlík““). V textu je použito několik termínů pro osoby, kteří byli příjemci dobrovolnické pomoci: uprchlíci a migranti, lidí na útěku, lidí na cestě či utečenci. Pro upřesnění je nutné říci, že se jedná o stejnou skupinu lidí, kteří se rozhodli či byli donuceni opustit svojí rodnou zemi a touží po lepším životě v Evropě.

Teoretická část práce se zabývá dobrovolnictvím, lidskou motivací a důvody k pomáhání druhým. Další kapitola je věnována uprchlické krizi, protože se domnívám, že pro pochopení motivace jedince je nutné znát celý kontext. Výzkumná část obsahuje tematickou analýzu rozhovorů s pěti dobrovolníky. V úvodu praktické části je popsána zkušenost autorky práce s dobrovolnictvím, protože byla inspirací pro realizaci práce a kvůli případnému zkreslení výzkumu je nutné ji zohlednit.

1. Dobrovolnictví

V následující kapitole bude definován a vysvětlen pojem „dobrovolnictví“. Již samotné slovo „dobrovolník“ vypovídá o jeho smyslu. Je to někdo, kdo se uvolil k dobru, respektive je otevřený dobru. Z jakého důvodu se tento fenomén ve společnosti vyskytuje?

Dobrovolnictví provází lidstvo již tisíce let, avšak jeho význam se v průběhu doby měnil. Zdá se, že v současné době význam dobrovolnictví znovu stoupá, a to z důvodu vyspělosti demokratických společností (Frič, 2010, s. 10). Dobrovolnictví má totiž pozitivní efekt na pocit vlastního sebeuplatnění, sebehodnocení, sebedůvěry, na akademický a profesní úspěch. Studie adolescentů v USA také ukazuje, že dobrovolnictví snižuje pravděpodobnost problémového chování, jakým je záškoláctví či užívání návykových látek (Wilson, 2000, s. 215 [online]).

Frič shrnuje, z jakého důvodu se dobrovolnictví ve společnosti vyskytuje častěji a k čemu dále přispívá: „*Mnozí politici, občanští aktivisté i společenští vědci do něj vkládají své naděje, které se však různí v tom, jestli má dobrovolnictví přispívat k dalšímu zdokonalování současného modelu sociálního státu, anebo nám má otevřít jednu z důležitých cest k novému modelu, který by lépe korespondoval s představami o formování postindustriální (informační) společnosti*” (Frič, 2010 s. 7)

1.1. Definice dobrovolnictví

Dle mezinárodní asociace pro dobrovolnické úsilí -IAVE, „*je dobrovolnictví základním stavebním prvkem občanské společnosti. Uskutečňuje nejvznešenější aspirace lidstva - touhu po míru, svobodě, příležitostech, bezpečí a spravedlnosti pro všechny*” (IAVE, 2016, [online]).

Dle Pennera je dobrovolnictví definováno jako dlouhodobě trvajícím, plánované prosociální chování, které přináší prospěch neznámým osobám a provádí se organizovaně. Dle této definice má dobrovolnictví až 4 základní podmínky (dlouhé trvání, plánovitost, nepovinné pomáhání a organizační kontext) (Penner, 2002, s. 448 [online]).

Dle Wilsona je dobrovolnictví aktivita, která je v daný čas provozována nepovinně ve prospěch další osoby nebo skupiny. Dobrovolnictví je součástí

pomáhajícího chování s větším závazkem než náhodná asistence a s nižším rozsahem poskytování péče rodině a přátelům (Wilson, 2000, s. 215 [online]).

V kontextu uprchlické otázky se domnívám, že dobrovolnictví nejvíce vystihuje následující definice Tošnerové a Sozanské, která zdůrazňuje lidskost: „*Dobrovolnictví je fenomén překračující hranice států, náboženských i sociálních skupin a ukazující na možnost soužití, které je založené na vzájemné pomoci a solidaritě*” (Tošner a Sozanská 2002, s. 13).

Z výše uvedeného lze vidět, že odborná literatura nenabízí jednotnou definici dobrovolnictví, nicméně definice se shodují minimálně na třech základních podmínkách, aby se jev dal nazvat dobrovolnickým počinem. Jsou to tyto podmínky: je neplacené, nepovinné a ve prospěch druhých (Dekker, Halman, 2003, s. 5). V další kapitole budou tyto podmínky podrobně rozebrány.

1.2. Podmínky dobrovolnictví

Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, aby se aktivita dala nazvat dobrovolnictvím, musí splňovat minimálně tři podmínky (nepovinnost, ve prospěch druhých a neplacenost). Při bližším pohledu však zjistíme, že tyto podmínky jsou v různých situacích diskutabilní.

Nepovinnost dobrovolnictví je v některých případech nepřesným kritériem. Jsou situace, které vyžadují dobrovolnickou aktivitu. Příkladem může být, soudem nařízená dobrovolnická činnost (aplikuje se především v zahraničí), jako alternativa odnětí svobody či vykonání vojenské služby, nebo dobrovolná práce studentů, aby získali příslušné kredity či potřebné pracovní zkušenosti. Jak je vidět, hranice mezi tím, co je ne/povinné - ne/dobrovolné je velmi tenká. Někteří lidé, kterým říkáme dobrovolníci, sami říkají, že jejich jednání není dobrovolné, že neměli volbu, protože cítili, že tohle museli udělat, a to buď z náboženských, morálních či filosofických důvodů. Lze vůbec rozlišit mezi svobodně zvoleným smyslem pro povinnost a nedostatkem svobody v odmítnutí podřízenosti (Dekker, Halman, 2003, s. 6)? Domnívám se, že zde se dotýkáme otázky filosoficko-psychologického rázu, pro kterou v této práci není dostatek prostoru.

Otázka odměn v dobrovolnictví je dalším tématem vhodným k diskuzi. Zcela běžnou praxí je, že dobrovolníci dostávají příspěvky na pokrytí nákladů (cestovné, stravné). V některých organizacích jsou běžné i symbolické dárky, služby zdarma nebo jiné výhody (Frič, Pospíšilová 2010, s. 10). Vyplácení mzdy pod tržní hodnotu pak dle

Dekkera a Halmana vede až k reformulaci kritéria neplacené práce na „práci nevykonávanou primárně pro finanční odměnu“ (Dekker, Halman 2003, s. 2).

Třetí podmínka říká, že dobrovolnictví je vždy ve prospěch druhé osoby nebo skupiny. Tato podmínka je již nesporná, avšak dle Pennera je důležité, že dobrovolnická práce není vykonávána v okruhu rodiny, protože rodinné a blízké vztahy obsahují prvek reciprocity, a tedy pocit povinnosti, tím by nebyla splněna základní podmínka dobrovolnictví (Penner, 2002, s. 449 [online]).

V kapitole byl definován pojem dobrovolnictví a jeho podmínky a to, jak je důležité pro vyspělou společnost. Následující kapitola bude věnována psychologickým aspektům, které lidi vedou k pomáháním jiným osobám.

2. Motivace, motivy, potřeby

Termín „motivace” je v psychologii nejednotný pojem. Obecně je chápána jako intrapsychický proces pro zvýšení nebo pokles lidské aktivity, mobilizace sil a energetizace organismu (Hartl, Hartlová, 2000, s. 327).

Motivace je subjektivně vnímána jako uvědomělá touha (po jídle, pití, sexu), je stavem, který aktivuje chování a dává mu směr (Nolen-Hoeksema, 2012, s. 420). Motivace je systémovým jevem fungující se všemi ostatními psychickými procesy, především emocemi. Je úzce vázána na fyziologii organismu, vlastnosti osobnosti a životní podmínky jedince. Chování člověka podléhá jednak systému vrozených motivů (instinktů), které například zajišťují reprodukci života i druhu, ale také vlivům společenského a kulturního prostředí (především výchově) jedince (Nakonečný, 1998, s. 102).

Motivy mají klíčový význam pro vznik motivace. Jedná se o relativně přetrvávající determinanty chování, vnitřní podmínky, které vzbuzují a udržují aktivitu člověka (Homola 1972, s. 242). Psychologický slovník definuje motiv jako pohnutku či příčinu činnosti, jednání člověka zaměřené na uspokojení určité potřeby (Hartl, Hartlová, 2000, s. 327). Dalším termínem v oblasti motivace je tedy „potřeba”. Tento pojem má více významových úrovní (ekonomickou, kriminalistickou, fyziologickou a psychologickou). Lze tedy říci, že potřeba vyjadřuje výchozí motivační stav, který se díky vývoji zpředmětní (Nakonečný, 1998, s. 110).

Maslow rozdělil potřeby do dvou základních skupin *primární* (vrozená, spojené s uspokojením fyziologických potřeb) a *sekundární* (společensky podmíněné). Potřeby seřadil do tzv. pyramidy, kde na jejím spodku jsou základní fyziologické potřeby, například potřeba spánku, potravy, přístřeší, vody a vzduchu. Dalším stupněm blíže k vrcholu pyramidy je potřeba bezpečí, jistoty, stability. Následuje pocit sounáležitosti, přijetí, který se vztahuje k interakci s ostatními lidmi a okolím. Následuje potřeba úcty, prestiže, respektu, postavení a funkce. Na vrcholu pyramidy se nachází seberealizace, uplatnění vlastního potenciálu a sebeuplatnění. Platí, že pro uspokojení potřeb vyšších musí být uspokojeny a nasyceny potřeby nižšího řádu. V nezvyklých situacích může potřeba nižšího řádu převládat nad potřebou vyššího řádu (Říčan, 2009, s. 188).

Jev, který tvrdí, že pro uspokojení vyšších potřeb je nutné uspokojit potřeby nižší, popírá ve své knize Frankl, který tvrdí, že i ve značně extrémní situaci, jakou bylo

hladovění v koncentračním táboře, zůstává v člověku prostor svobody, odpovědnosti a hledání smyslu bytí (Frankl, 2006, s. 80). Fenomenologové naopak tvrdí, že k bytí se dostáváme přes privaci, tedy skrz odebrání jistot, jsoucna a naděje (Hogenová, 2011, [online]).

Motivy jako takové jsou psychologické příčiny chování a prezentují obsah uspokojení potřeby. Potřeby spíše vyjadřují vztah k cíli samotnému, např. potřeba lásky vyžaduje, aby se její objekt choval láskyplně, a motivy vyjadřují smysl interakce motivovaného (Nakonečný, 1998, s. 112).

2. 1. Motivy k pomáhání druhým

Sociobiologové tvrdí, že altruistické chování se vyskytuje kvůli zachování druhu a podporu příbuzných genů, tedy toto jednání není motivováno čistě nezištně (Nakonečný, 2009, s. 221). Dobrovolnická činnost však obnáší mnoho úsilí i nákladů bez zjevné reciprocity. Z jakého důvodu si lidé pomáhají? Následující kapitola bude věnována právě této otázce, která se dotýká samotné podstaty lidského spolubytí.

Na motivy k vykonávání dobrovolné činnosti lze pohlížet z několika úhlů pohledu - sociologického a psychologického. Sociologický pohled tvrdí, že existuje mnoho individuálních motivů, které vysvětlují angažovanost dobrovolníků a váhu přikládá i sociálnímu kontextu (Mlčák, Záškodná, 2013, s. 88).

Dle Ingleharta představuje postindustriální společnost odklon od materiálních hodnot nutných k přežití k expresivním hodnotám. Lidé více kladou důraz na hodnoty, jakými jsou sebevyjádření, svoboda, participace a celková kvalita života (Inglehart, 2003, s. 57). Z psychologického hlediska je však nutné se podívat na úroveň individuality jedince a na důvody jeho pohnutek.

V této práci se budeme zabývat oběma pohledy, protože se domnívám, že naše motivy jsou formulovány jednak osobnostním nastavením a jednak prostředím.

2.2. Altruismus

Seneca: „*Alteri vivas oportet, si vis tibi vivere.*” „*Třeba žít pro jiné, chceš-li žít pro sebe.*”

Slovo “altruismus” pochází z latinského *alter* (druhý). Pojem vytvořil August Comte, který sloužil k pojmenování nesobeckého společenského jednání člověka (Mlčák, Záškodná, 2013, s. 7). Literatura se liší v definici, co přesně altruismus

znamená. Nakonečný uvádí, že altruismus je prosociální chování, tedy chování poskytující pomoc (Nakonečný, 2009, s. 221). Psychologický slovník definuje altruismus jako nezištnou formu takového jednání, které na základě empatie, soucitu a lásky pomáhá druhým (Hartl, Hartlová, 2000 s. 15).

Jiní autoři dávají altruismus do kontrastu k egoismu, nebo jej rozlišují od prosociálního chování. Egoismus je, když jsou naše činy motivovány vlastním zájmem, pomáháme, protože se poté cítíme dobře, což evokuje myšlenku, že dobrý sebecit je cílem každé pomoci. Altruismus je, když pomáháme druhým raději než sobě a to bez nároku na materiální nebo sociální odměnu (Clarke, 2003, s. 3).

Altruistická láska se velmi podobá starosti, která je láskou v odpovědi potřebným. Starost je forma lásky, která je pozorná potřebným. Láska se může v této souvislosti projevat jako benevolence, starost, soucit a akce. Soucit je například forma lásky, která odpovídá na utrpení, je to připravenost vstoupit do utrpení druhých (Post, 2001, s. 11). Člověk díky své přirozené empatii vůči jiným má přirozenou potřebu pomáhat druhým, což je takzvaná altruistická motivace (Frič, Pospíšilová, 2010, s. 105).

2.3. Teorie recipročního altruismu

Dle Huma (1751) člověk touží po sociální akceptaci a tedy usoudil, že sociální soužití vyžaduje, aby projevoval určité ctnosti, tedy se mu vyplatí být morální (Nakonečný, 2009, s. 223). Altruističtí lidé jsou kladně hodnoceni společností a naopak v opačném případě sankcionováni. Altruistické jednání se pak dle této teorie odráží na sociálním statusu těchto jedinců (Koukolík, 2011, [online]). Nejlépe reciproční altruismus funguje v případě dvojic, kdy je výměna nákladů a energie oboustranně viditelná (Gintis, 2002, [online]).

Zdá se, že žádný člověk nejedná vždy altruisticky, protože minimálně má dobrý pocit z pomoci, či je odměněn společenskou akceptací. Existuje vůbec v lidské mysli čistý altruismus? Souvisí potřeba pomáhat druhým s morálkou či náboženstvím?

2.4. Altruismus, náboženství a morálka

V souvislosti pomáhání bližním by se mohlo nabízet vysvětlení v podobě náboženství. Pomáhat těm, kteří skutečně potřebují pomoc (chudí, nemocní atd.), je základem křesťanské etiky (miluj bližního svého jako sebe samého) (Nakonečný, 2009,

s. 223). Nicméně dle poznatků, které byly v této problematice získány, se ukazuje, že nábožensky založení lidé nevykazují větší ochotu v pomáhání druhým než osoby založené světsky. Ti, kteří pomohli druhým, byli spíše oceňováni za jejich morální vlastnosti (Clarke, 2003 s. 5). Wilson tvrdí, že vztah mezi náboženskými a občanskými hodnotami s mírou dobrovolnické aktivity není jednoznačně kauzální a nedá se ani prokázat (Wilson, 2000, s. 450 [online]).

Bergius (1976) přehledně shrnul faktory morálního jednání (Nakonečný, 2009, s. 228):

- situační činitelé (přítomnost jiných osob)
- znaky osobnosti poskytující nebo neposkytující pomoc
- socializační zkušenosti
- charakteristika situace z hlediska osobní odpovědnosti
- znaky “oběti” (vnější vzhled, atribuované vlastnosti)
- reaktance (odpor proti omezení svobody)

Dle Kitchera jsou základy morálního kodexu posilovány a vštěpovány okolím, a každý člověk si je osvojuje v období dětství a dospívání. Pokud člověk vyslechne hlas svého utvořeného morálního kodexu, může získat novou hodnotu, která je důležitější než hodnoty generované z psychologického podkladu. Člověk jedná na základě příkazu vlastního morálního pravidla v těchto čtyřech případech (Kitcher, 1998, [online]):

1. Situace **nezávislá na pravidle** - je taková situace, která neobnáší delší přemýšlení a vede k okamžitému jednání, protože “vnitřní hlas” označí situaci za vysoce prioritní (rodič, který zachrání své tonoucí dítě).
2. **Nekompatibilní hodnoty** - potřeby dvou přátel, které nemohou být uspokojeny současně, vnitřní pravidlo podpoří jednoho z nich.
3. **Prosté zhodnocení** - zhodnocení situace není v souladu s vnitřním pravidlem, ale dle situace je nutné vytvořit nové naléhavější pravidlo (matka soucítí s neposlušným dítětem, ale uzná, že je lepší ho potrestat).
4. **Nová dispozice ke vzniku hodnoty** - pokračování ve výkonu původně nepříjemné činnosti (práce s lidmi, které se jedinci nejprve zdají odporní, ale později v tom najde zalíbení).

Z výše uvedeného vyplývá, že ani mezi odborníky nelze najít jednotný názor na to, zda nebo do jaké míry souvisí morálka s ochotou pomáhat ostatním, aktivně se zapojovat do dobrovolnické činnosti. Tuto problematiku shrnuje Nakonečný: „*Existuje*

nepochybně souvislost altruistického jednání s osobní morálkou, která je zdrojem motivace tohoto způsobu jednání, již nelze ve všech jeho projevech vysvětlovat evolucionistickou hypotézou podpory přežívání příbuzných genů, reciprocity a podobně. Avšak existují různá pojetí vývoje a motivačního působení osobní morálky, respektive vývojové transformace přirozeného egoismu dítěte v jeho altruistickém jednání” (Nakonečný, 2009, s. 229).

Clark definoval rysy altruistické osobnosti. Ti, kteří pomáhají, mají tyto charakteristiky: silnou vnitřní kontrolu, věří ve “spravedlivý svět”, mají pocit sociální odpovědnosti, projevují schopnost empatie, jsou založení méně egocentricky (Clark, 2003, s. 8).

Lze vidět, že motivace lidského jednání je velmi těžce objektivizovatelný pojem. Domnívám se, že každá z výše uvedených teorií platí, nicméně při pohledu na motivy a pohnutky jedince je vždy nutné brát v potaz celý kontext situace, ve které se nachází společně s rysy jeho osobnosti, hodnotami a postoji. Z toho důvodu bude další část práce věnována kontextu uprchlické krize.

3. Uprchlická krize

Fenomén uprchlické krize byl za poslední téměř tři roky často skloňován politiky, médii, ale i běžnou populací. Pro pochopení dobrovolnické aktivity, která okolo tohoto fenoménu vznikla, je nutné objasnění některých historických faktů, jimž se bude věnovat následující kapitola. Z důvodu omezeného prostoru v této práci jsou politické a sociální souvislosti vývoje uprchlické krize nutně zjednodušeny.

Německá kancléřka Angela Merkel 16. srpna 2015 prohlásila, že udělování azylu by mělo být dalším významným evropským projektem, kterým by se Evropa měla zabývat více než otázkou Řecka a stabilizaci eura. Odpovědí na komentář Merkelové byl enormní nárůst uprchlíků a migrantů, kteří se pokoušeli dostat do Evropské unie (nárůst o 83% v porovnání s předešlým rokem). Uprchlíci a migranti začali využívat tzv. balkánskou trasu, které vede z Turecka přes Řecko, Chorvatsko, Makedonii a Srbsko. Koncem léta roku 2015 začala i evropská média informovat o tzv. uprchlické krizi (UNHCR, 2015, [online]).

3.1. UNHCR

Vzhledem k tomu, že se jedná o události, které nesahají daleko do minulosti a zároveň jsou stále provázeny emotivními diskuzemi, je náročné najít relevantní zdroj informací. Média, sice o situaci informovala hojně, nebyla ale vždy objektivní a obsah zpráv byl vzdálený realitě (mediální informovanosti bude v práci věnována jiná kapitola). Informace proto čerpám především z týdenních reportů, které vypracovávají analytici agentury UNHCR a z toho důvodu ji v krátkosti představím (UNHCR, 2015, [online]).

Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (z anglického *United Nations High Commissioner for Refugees*, 'UNHCR) je globální organizace při Organizaci spojených národů, jejíž snahou je ochrana práv a budování lepší budoucnosti pro násilně vytlačené komunity a lidi bez vlastního státu (UNHCR, 2015, [online]).

Organizace byla založena roku 1950 na pomoc lidem, kteří v důsledku druhé světové války ztratili své domovy nebo je byli nuceni opustit. Roku 1954 pak organizace obdržela Nobelovu cenu za mír. Organizace čítá více než 10 800 zaměstnanců. Za 67 let svého působení napomohla přes 50ti miliónům uprchlíků úspěšně restartovat jejich životy. Mezi činnosti UNHCR dále patří monitorování migrace po celém světě a

podávání zpráv o aktuálním stavu. Na základě mezinárodní úmluvy mají státy povinnost s UNHCR spolupracovat (Šturma, Honusková 2006, 46-47).

3.2. Vymezení pojmů „migrant” a „uprchlík”

Následující kapitola bude věnována vyjasnění terminologie. Jak již bylo v úvodu řečeno, v práci je pro označení lidí, kteří se rozhodli nebo byli donuceni opustit své domovy použito více označení. Vždy se však jedná a stejné příjemce dobrovolnické pomoci. Odborná literatura a legislativa však rozdělují dva pojmy: migrant a uprchlík.

Člověka nazýváme migrantem tehdy, pokud se rozhodne přestěhovat z jedné země do druhé. Imigrant je ten, kdo se přistěhuje do dané země a emigrant ten, kdo se odstěhuje. Touha být se svými milovanými, ekonomické možnosti nebo politická perzekuce patří k nejčastějším důvodům migrace (Wellman, Cole, 2011, s. 1).

Uprchlíkem nazýváme osoby, které jak již z názvu vyplývá, prchají ze své rodné země nedobrovolně z důvodu strachu, který může být podmíněn politickou, náboženskou, etnickou, rasovou či jinou perzekucí nebo válečnou situací. Pokud jedinec překročí hranice své země, kde probíhají konflikty, stává se uprchlíkem. Jestli tomu tak skutečně je, prověřuje stát, do kterého jedinec prchá, v řízení o přiznání statusu azylanta nebo uprchlíka (Šturma, Honusková, 2006, s. 11).

Wellman a Cole upřesňují, jak mezinárodní právo definuje uprchlíka: *„Podle Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 mezinárodní právo definuje uprchlíka jako někoho, kdo má odůvodněný strach, že bude pronásledován kvůli své rase, náboženství, národnosti, členství v určité sociální skupině nebo politickému názoru, je mimo zemi své národnosti, a kvůli tomuto strachu nechce nebo není schopen využít ochrany své země“* (Wellman, Cole, 2011, s. 117).

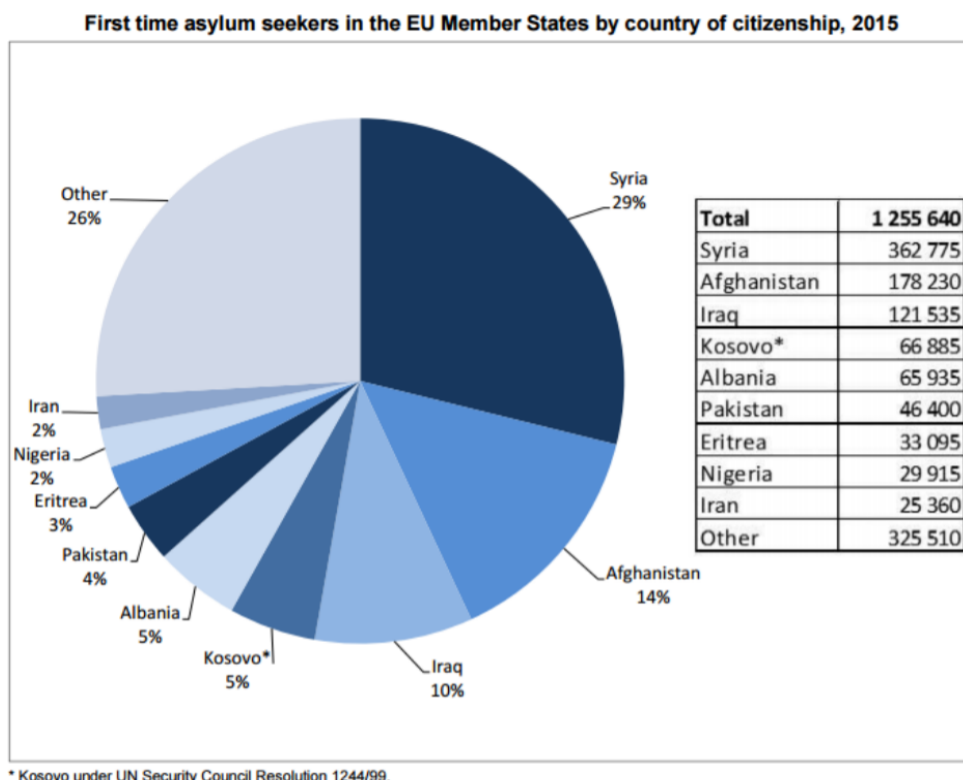
Z Úmluvy nevyplývá, že by ostatní země měly povinnost uprchlíka vpustit na své území, nicméně jsou povinny poskytnout ochranu, která může mít podobu umožnění setrvání v uprchlickém táboře (Honusková, 2011, s. 229).

Od začátku občanské války v Sýrii počet uprchlíků v sousedním Turecku stoupl na více než 2 miliony. Dle UNHCR to způsobilo velký tlak na tureckou infrastrukturu a ekonomiku. Uprchlíci neměli možnost přivýdělků ani důstojného bydlení, proto začali vyhledávat pašeráky, kteří jim za poplatek slíbili přemístění do Řecka (UNHCR, 2015, [online]).

3.3. Vývoj situace uprchlické krize - důležitá data

- Leden - duben 2015 - 1 308 uprchlíků a migrantů se utopilo či ztratilo ve Středozezemním moři (UNHCR, 2015, [online]).
- Květen 2015 - Evropa spouští program pro migraci, který zahrnuje dva mechanismy k relokaci 160 000 osob, které spadají pod mezinárodní ochranu, z nejvíce zasažených států do dalších zemí EU.
- Září - říjen 2015 - nejvyšší počet běženců, kteří přecházeli především po tzv. Balkánské trase.
- Dle Eurostatu za celý rok 2015 přibylo 1 255 640 žadatelů o azyl - národnostní složení viz graf č. 1

Graf č. 1: Žadatelé o azyl ve státech Evropské unie (Asylum quarterly report, 2016, [online]).

- Březen 2016 oficiální uzavření Balkánské trasy. Utečenci, kteří již byli na cestě, zůstávají v Řecku, Srbsku, Makedonii a Chorvatsku (UNHCR, 2015, [online]).

3.4. Média a uprchlická krize

Pro porozumění fenoménu českých dobrovolníků při uprchlické krizi je nutné vysvětlit mechanismy, které s tématem úzce souvisí. A to jakým způsobem hrála v této situaci roli média.

Výzkumy ukazují, že celostátní televize jsou v České republice hlavním zdrojem zpráv, a to ve všech věkových skupinách (Analýza mediálního pokrytí uprchlické krize, 2015 [online]). Lze tedy předpokládat, že tyto média mají vliv na názorové klima v české společnosti, ze které se však formulovalo nemalé množství dobrovolníků, kteří se rozhodli jet pomáhat utečencům.

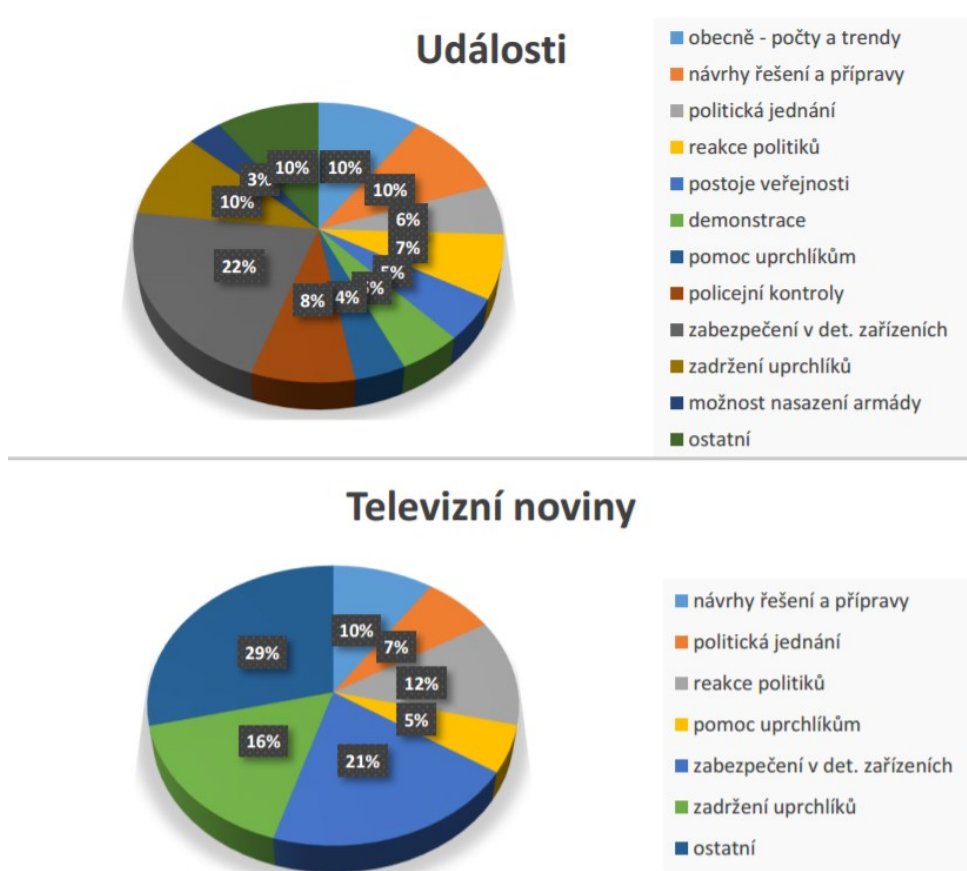
Výzkum Masarykovy univerzity

Analýza mediálního pokrytí uprchlické krize, která byla vedena na Masarykově, univerzitě zkoumala dvě celostátní televize - dvě nejsledovanější zpravodajské relace: Události České televize a Televizní noviny TV Nova v období mezi 4.3.-30.3.2015. Bylo analyzováno 507 příspěvků (307 Události, 200 Televizní noviny).

Analýza ukázala, že veřejnoprávní televize se výrazně neliší od zpráv soukromé televize. V obou médiích byl především kladen důraz na bezpečnostní a administrativní stránku krize. Z toho vyplývá, že mediální agenda byla závislá na vyjádření konkrétních politických představitelů. Tím pádem byl nejvytíženější ministr vnitra, naopak ministr pro lidská práva a ministryně práce s sociálních věcí dostali velmi malý prostor (Analýza mediálního pokrytí uprchlické krize, 2015 [online]).

Příspěvky zabývající se dopadem krize na Českou republiku, se zabývaly policejními tématy - kontroly, ostrahou hranic a zabezpečení detenčních zařízení. Témata, která by se vztahovala k příčinám krize v zemích původu, byla upozaděna. Okrajově se reportáže zabývaly životem lidí na útěku či pomoci. Navrhovaná řešení převažovala ty silová a krátkodobá (Analýza mediálního pokrytí uprchlické krize, 2015 [online]). Dle výsledků výzkumu lze říci, že rozložení informací v hlavních zpravodajských relacích nebylo vyvážené (Analýza mediálního pokrytí uprchlické krize, 2015 [online]).

Graf č. 2: Hlavní témata příspěvků týkajících se dopadů krize v ČR (Analýza mediálního pokrytí uprchlické krize, 2015 [online])

V závěru výzkumu autoři uvádějí, že takto prezentované zpravodajství mohlo v divácích vyvolat pocit strachu a ohrožení, což podporuje poptávku po krátkodobých řešeních problému a potlačení humanitárního hlediska či soucitu s lidmi na útěku (Analýza mediálního pokrytí uprchlické krize, 2015 [online]).

Následující kapitola bude věnována právě postojům, které ve společnosti s tématem uprchlické krize vznikly, a celkovému rozpoložení české veřejnosti ve vztahu k lidem na útěku.

3.5. Společenské klima v otázce uprchlické krize

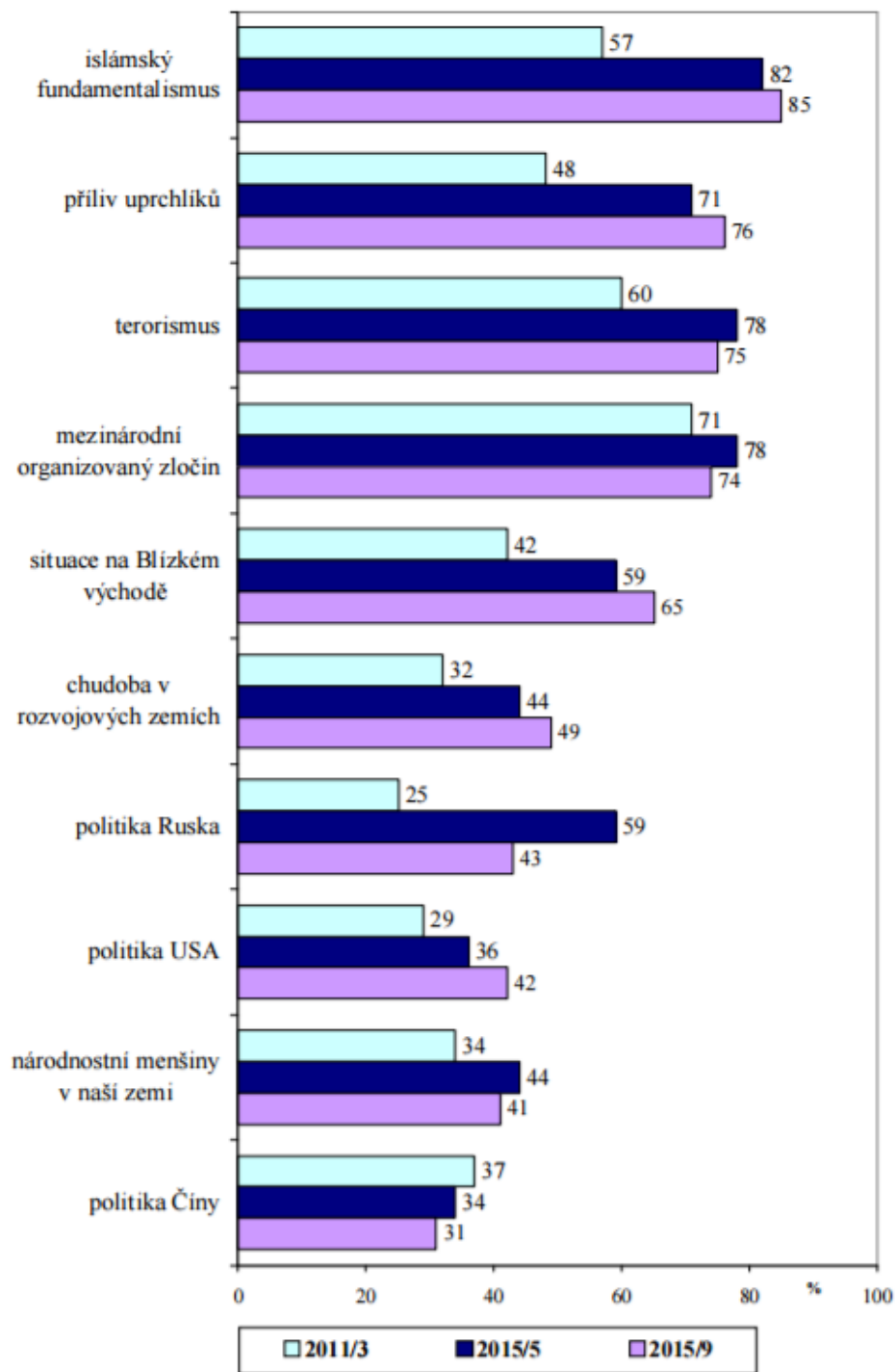
Centrum pro výzkum veřejného mínění při Sociologickém ústavu Akademie věd uskutečnilo v červnu roku 2015 výzkum postoje české veřejnosti k přijímání migrantů a uprchlíků. Mapuje tak tři hlavní témata: 1. zmapování dlouhodobějších postojů

veřejnosti k přijímání migrantů z různých regionů, 2. deklarovaná znalost aktuální situace a 3. postoje ke kvótám. Výzkumu se zúčastnilo 1022 respondentů starších 15ti let. Výsledky šetření ukázaly, že přes 70 % respondentů odmítlo přijímání uprchlíků a migrantů ze Sýrie a severní Afriky a 44% by odmítlo uprchlíky z Ukrajiny (Postoj české veřejnosti k přijímání imigrantů a uprchlíků, červen 2015 [online]).

Společnost STEM provedla výzkum s názvem „*Co považuje česká veřejnost za nebezpečí pro naši zemi?*“. Výzkumu se zúčastnilo 925 respondentů starších 18ti let. Výzkum byl uskutečněn v březnu roku 2011, květnu 2015 a září 2015. Výsledky lze porovnat v grafu č. 3, ze kterého vyplývá, že nadpoloviční většina občanů považuje v září roku 2015 příliv uprchlíků za nejdůležitější problém naší země (Co považuje česká veřejnost za nebezpečí pro naši zemi?, 2015, [online]).

Graf č. 3: Změny v hodnocení nebezpečí pro naši zemi - březen 2011, květen 2015 a září 2015 (Co považuje česká veřejnost za nebezpečí pro naši zemi?, 2015, [online])

Změny v hodnocení nebezpečí pro naši zemi – březen 2011, květen 2015 a září 2015
 (srovnání podílu odpovědí 7, 8 nebo 9 na škále 1-9,
 kde 1=„žádné nebezpečí“, 9=„velmi velké nebezpečí“)

Pramen: STEM, Trendy 2011/3, 2015/5, 2015/9

Lze vidět, že společnost se k uprchlíkům a vůbec migrační otázce nestavila otevřeně. Přesto se na podzim roku 2015 začalo formulovat velké množství českých dobrovolníků, kteří se rozhodli vyjet na Balkán a uprchlíkům a migrantům pomáhat. Vzniku fenoménu „Czech Team“, a jak dobrovolnictví probíhá, bude věnována kapitola v praktické části práce.

Praktická část

4. Východiska výzkumného šetření

Po své dobrovolnické zkušenosti s uprchlíky a migranty jsem introspekci pozorovala vlastní důvody svého rozhodnutí. Zjistila jsem, že mé chování není motivováno čistě altruistickými pohnutkami, ale dalšími motivy. Zajímalo mě, jak to mají moji kolegové, dobrovolníci. Proto jsem se rozhodla uskutečnit kvalitativní výzkum formou polostrukturovaného rozhovoru s lidmi, které jsem potkala při dobrovolné činnosti.

V této kapitole popíši vznik českého dobrovolnického hnutí v uprchlické krizi a následně situaci v době, kdy bylo uskutečněné výzkumné šetření. Dále reflektuji vlastní zkušenost s dobrovolnictvím, kterou je nutné zohlednit. Následuje kapitola, kde jsou metodologicky popsána teoretická východiska, na jejichž základech byl výzkum uskutečněn. Část kapitoly je věnována definování výzkumného problému, výběru respondentů a etickým aspektům šetření.

4.1. „Czech Team”

V polovině října roku 2015 se na srbsko-chorvatském hraničním přechodu Bapska začali hromadit tisíce uprchlíků. Na místo vyjeli dobrovolníci z Brna, kteří již měli dobrovolnickou zkušenost z Maďarska, z nádraží Keleti. Organizace dobrovolníků probíhala přes sociální sítě. Dobrovolníci byli první, kdo začali situaci řešit a jejich reakce byla rychlejší než některých nevládních organizací, či vlád samotných, jak vyplývá z tvrzení Zuzany Lenhartové, zakladatelky organizace Pomáháme lidem na útěku: *„Je zcela nezbytné, aby na místo dorazila policie, lékaři a organizační posily, jinak je téměř jisté, že dojde k tragédii. Řešení takto závažné situace nemůže dlouhodobě ležet pouze na dobrovolnících”* (Pomáháme lidem na útěku, 2015, [online]).

Dobrovolníci se na místě snažili organizovat dav, dále pak distribuovali oblečení, které se podařilo veřejnou výzvou shromáždit. Aby byli rozpoznatelní, oblékli si reflexní vesty, na které si napsali „Czech Team”.

Od té doby se začala koordinace dobrovolníků ze strany organizace „Pomáháme lidem na útěku” profesionalizovat. Od listopadu roku 2015 působí mimo jiné v srbském Adaševci, kde vzniklo oficiální tranzitní zázemí pro lidi, kteří se vydali na cestu (Pomáháme lidem na útěku, 2015, [online]).

4.2. Situace v srbském Adaševci v únoru 2016

Dobrovolnickou činnost na místě lze rozdělit do 3 hlavních úseků: 1. práce v terénu, 2. práce na skladě a 3. péče o dobrovolnické zázemí - dům dobrovolníků se nachází přibližně 20 kilometrů od místa, kde se pracuje „v terénu“.

„Terén“ se nachází v Adaševci v prostorách bývalého motelu, kam přijíždějí uprchlíci a vyčkávají na vlak. Vlak vyjede pouze tehdy, pokud je plně obsazen. Denně místem projde až tisíc lidí. Motel poskytuje dostatečné zázemí ve vyčkávání na spoj. Lékaři bez hranic na místě zprovoznili velkokapacitní stany, kde mohou lidé přespat v případě, že se čekací doba prodlouží. Na spoj se čeká od 3 do 40 hodin v závislosti na naplnění vlakové soupravy. Na místě kromě českých dobrovolníků působí další nevládní organizace, například Lékaři bez hranic, srbský Červený kříž, či World Vision (UNHCR, Serbia daily update, 2016 [online]). Na provoz přestupního místa v Adaševci dohlíží srbský komisariát pro uprchlíky, což je vládní srbská organizace, která i uděluje akreditace ostatním nevládním organizacím, které na místě působí.

Práce Czech Teamu na místě spočívá v distribuci tzv. nonfood items, tedy hygienických potřeb a oblečení. Oblečení pochází z veřejných sbírek, které dobrovolníci zorganizovali přes sociální sítě v Čechách. Pracuje se v trojsměnném provozu ve 3-5 lidech tak, aby byl pokrytý celý den. Je snahou distribuci provádět v autobusech, aby se předešlo negativnímu davovému efektu. Další nedílnou součástí pracovní náplně dobrovolníka je snaha o poskytnutí psychické podpory lidem na cestě v podobě například volnočasových aktivit.

Hygienické potřeby se rozdělují dle cílové skupiny - dětské hygienické balíčky a dámské hygienické balíčky. V dětských balíčcích se nachází jednorázové pleny, vlhčené ubrousky a krém. V dámských balíčcích pak hygienické vložky a vlhčené ubrousky. Dobrovolníci balíčky připravují na skladě, což je další nedílnou a neméně důležitou prací dobrovolníka.

Další činností je starost o dobrovolnické zázemí, včetně přípravy jídla pro všechny přítomné dobrovolníky. Dům má kapacitu 18ti osob plus koordinátor. Ubytování a strava je hrazena spolkem Pomáháme lidem na útěku, za podpory neziskové organizace Člověk v tísni. Cestovné a věci pro osobní spotřebu si dobrovolníci hradí sami.

4.3. Reflexe vlastní zkušenosti

Jak jsem již zmínila výše, téma práce jsem si zvolila z toho důvodu, že i já jsem působila jako dobrovolník u lidí prchajících před válkou. Byl pro mě nelehký úkol oddělit svou zkušenost od výzkumného šetření. Považuji proto za nutné, do práce zařadit reflexi vlastní zkušenosti. V následující kapitole zodpovím všechny otázky, které jsem pokládala všem respondentům výzkumu (otázky viz příloha č. 1).

Poprvé jsem do Srbska odjela na začátku ledna roku 2016. Situace byla shodná se situací v únoru téhož roku. Na podzim roku 2015 jsem sledovala zprávy a vybavuji si, jak mi bylo líto lidí, kteří prchají před válkou. Lítost se míchala se zlobou na českou veřejnost, která zastávala odmítavý postoj k přijímání uprchlíků a migrantů. V mediálním prostoru mě však zaujala solidarita a pohotovost českých dobrovolníků, kteří se na podzim roku 2015 vydali na srbsko-chorvatskou hranici v Bapské. V listopadu téhož roku jsem zareagovala na výzvu studentů Pražské vysoké školy psychosociálních studií, kde vyzývali ostatní studenty k ochotě vyjet na místa, kde uprchlíci procházejí a působit jako dobrovolník. Začátkem ledna 2016 jsem pak v pětičlenné posádce vyjela do srbského Adaševce. Moje očekávání se zásadně nelišila od poznané reality, protože jsem před cestou načetla mnoho výpovědí od samotných dobrovolníků. Vcelku mě pouze příjemně překvapila profesionalita ze strany organizace *Pomáháme lidem na útěku* a logická, smysluplná organizovanost práce. Setkání s lidmi na útěku pro mě bylo také příjemným překvapením, protože se mi zdálo, že na to, v jaké životní situaci se nacházejí, tak jsou v celku dobré náladě, milí, vlídní.

Před odjezdem jsem sledovala i masová média, kde lidé na útěku byli prezentováni povodňovou terminologií (uprchlická vlna) a v mých představách prezentovali vcelku homogenní skupinu lidí. Po setkání s realitou jsem však pochopila, že se vůbec nejedná o homogenní skupinu, že za pojmem uprchlická vlna, migrant či uprchlík je široká škála národností, kultur, náboženství, etnik a osobností. Markantní rozdíly potvrzují i rozdílné jazyky jednotlivých etnik. Tento střet s realitou mi ukázal, jak jsem se nechala ovlivnit médii tím, koho si představuji pod pojmem uprchlík.

Můj nejsilnější zážitek bylo setkání s jednou mladou ženou ze Sýrie, která za námi přišla s pláčem. Nehovořila anglicky, proto jsem vyslala kolegyni, aby vyhledala tlumočnicka. Žena si v psychickém zhroucení sedla na zem a plakala. Podala jsem jí vodu, kapesníky a byla s ní do doby, než přišel tlumočnick. Zkušenost mi ukázala, že i přes jazykové bariéry jsme všichni lidmi a toto setkání se dotklo mého bytostného já. Seděly

jsme spolu na zemi, beze slov pily vodu a paní se postupně zklidňovala. V tu chvíli mi došlo, jak důležitý je projev lidskosti i ve zdánlivých maličkostech a co ve skutečnosti znamená Heideggerovo spolubytí s druhými (Heidegger 2002, s. 148).

Distribuce oblečení pro mě byla nejtěžším úkolem, protože jsme kvůli nedostatku museli žádosti o nové boty či bundu odmítat. Bylo pro mě náročné se smířit s tím, že v lednu v roce 2016 v Srbsku, kde byl sníh, a mrazy se pohybovaly pod nulou, je plátěná sportovní obuv dostačující, i když těm lidem musí být zima. Obuv jsme poskytovali pouze těm, kteří přijeli v pantoflích.

Pomoc druhému je pro mě samozřejmostí. Pokud mohu, pomohu, protože věřím v lidskost a v dobro v každém z nás, které nelze probudit jinak než opět dobrem. Jelikož jsem si svojí profesní kariéru vybrala v oboru pomáhajících profesí, pomoc druhým je pro mě běžnou záležitostí. Na základě zkoumání vlastní zkušenosti si nejsem jistá, zda věřím v nezištnou pomoc/altruismus. Přeci jenom jsem měla dobrý, hřejivý pocit, že jsem někomu pomohla ulehčit tak náročnou cestu a také jsem svým aktivismem získala ve společnosti takové postavení, které sice není většinou schvalováno, nicméně se shoduje s mým hodnotovým rámcem. Má osobní zkušenost však nevypovídá o obecně platných mechanismech či o motivaci druhých.

Rodina zastávala k mému rozhodnutí jet pomáhat právě lidem na útěku neutrální postoj, nicméně projevili obavu o mě samotnou. Jakmile jsem viděla, že denně přichází až tisíc lidí odlišné kultury do Evropy, tak jsem pochybovala o tom, zda je Evropa, a především její obyvatelé, připravena na integraci v takovém měřítku. Nicméně nikdy jsem nepochybovala o tom, že má smysl lidem, kteří se vydali na cestu z nejrůznějších důvodů, pomoci.

Zpětně vnímám dvě hlavní motivace svého jednání, které mě vedly k faktickým dobrovolnickým činům. Za prvé jsem soucítila s lidmi, kteří se vydali na cestu a svojí pomocí jsem jim chtěla vyjádřit podporu a lidskost. Za druhé jsem byla ovlivněna postojem české veřejnosti, která se k uprchlíkům a migrantům stavěla odmítavě. Svou aktivitou jsem chtěla vyjádřit nesouhlas s většinovým odmítavým postojem, který jak se domnívám, byl formulován médii společně s politickou mocí. Motivace vyjet byla u mě také podpořená dobrovolnickou aktivitou, která se kolem uprchlické krize ukázala. Činnost a setkání s dobrovolnickou komunitou pro mě byly tak silné zážitky, že i nadále se aktivně věnuji pomoci lidem, kteří po zavření balkánské trasy zůstali v uprchlických táborech v Srbsku.

4.4. Metodika výzkumu

Výzkum byl uskutečněn kvalitativní formou. Tuto formu jsem zvolila především z toho důvodu, že záměrem práce je prozkoumat motivy konkrétních dobrovolníků v kontextu jejich života a prožívání.

Kvalitativní výzkum se zaměřuje na popsání daných skutečností a vyjádření vztahů mezi nimi. Dále pak odhaluje podstatu zkoumaného a umožňuje porozumět určitým jevům. Jedná se o proces hledání pochopení, který je založen na různých tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému (Hendl 2005, s. 50). Miovský popisuje kvalitativní přístup na základě principů jedinečnosti, neopakovatelnosti, kontextuálnosti, prosequálnosti a dynamiky. Psychologické zkoumání je pak v jeho rámci zpracováno reflexivní povahou (Miovský, 2006, s. 18).

Z metod kvalitativního výzkumu byl proveden polostrukturovaný rozhovor, což je seznam témat a otázek (viz. příloha č. 1), které chce výzkumník v průběhu rozhovoru zodpovědět. Pořadí otázek volí výzkumník tak, aby z rozhovoru vytěžil co nejvíce a zároveň citlivě reagoval na situaci. Bylo použito také inquiry, které slouží k upřesnění a vysvětlení odpovědi účastníka. Zároveň umožňuje ověření, zda výzkumník pochopil obsah odpovědi (Miovský, 2006, s. 159-160).

Vedení rozhovoru vyžaduje citlivost, koncentraci, interpersonální porozumění a disciplínu (Hendl, 2008, s. 166). Rozhovor umožňuje popsat detailně zkušenosti z perspektivy účastníků výzkumu a tazatelovi dává možnost jít do hloubky a zabývat se jedinečným pohledem konkrétního člověka. Tím se každý rozhovor stává jedinečným a neopakovatelným zážitkem (Holloway, 2005, s. 40).

Výstupy z rozhovorů jsou přepsány do písemné formy a zpracovány pomocí teoretického přístupu tematické analýzy. V teoretickém přístupu tematické analýzy je známá výzkumná otázka, na kterou výzkumník pomocí dotazování hledá odpověď. Tematická analýza identifikuje, analyzuje a odkazuje ke vzorcům (tématům) v rámci dat (Braun, Clarke, 2006, s. 79). Vzorce z výzkumu jsou zpracovány z perspektivy každého dobrovolníka zvlášť, protože se domnívám, že pro hlubší pochopení motivů konkrétního jedince je nutné se snažit pochopit celý kontext jeho pohnutek na pozadí života, ze kterého pochází. U každého dobrovolníka jsou identifikovaná hlavní témata, která nabízí odpovědi na výzkumnou otázku a dílčí podotázky.

4.5. Výzkumný problém a cíl výzkumu

Má bakalářská práce je zaměřena na motivy konkrétních dobrovolníků, kteří se rozhodli vyjet do Srbska a pomáhat uprchlíkům a migrantům na jejich cestě do Evropy. Kolem uprchlické krize vzniklo nemalé hnutí aktivních občanů, kteří jeli lidem na útěku pomoci. Inspiraci pro výzkum jsem čerpala z vlastní zkušenosti s dobrovolnictvím.

Zajímalo mě, jaké faktory vedly konkrétní dobrovolníky, mé kolegy k tomuto rozhodnutí, což je i hlavní výzkumná otázka. Na každého respondenta se snažím nahlížet jako na jedinečnou individualitu v kontextu jeho života, do kterého patří výchova, vzdělání a sociální prostředí. Konkrétně se zaměřuji na to, do jaké míry v jejich rozhodnutí hrála roli mediální informovanost, naladěnost české veřejnosti, jejich vnitřní touha pomáhat druhým, zkušenost s dobrovolnictvím a pomáháním či víra. Dílčí výzkumnou otázkou je, do jaké míry se očekávání dobrovolníků shodovalo s realitou.

4.6. Výběr výzkumného souboru

Výzkum byl proveden přímo v Srbsku, kde participanti působili jako dobrovolníci. Dopředu nebylo možné definovat výběr respondentů, protože jejich výběr byl závislý na tom, kteří dobrovolníci zrovna budou v srbském Adaševci působit. Oslovila jsem pět participantů, kteří byli ochotni ještě nad rámec dobrovolnických povinností rozhovor poskytnout. Respondentům jsem pozměnila křestní jména a v tabulce číslo 1. jsou základní údaje o jejich osobě, aby bylo možné si uvědomit, z jakého prostředí dobrovolníci přišli: věk, zaměstnání/obor studia, délka působení v Srbsku a zda měli nějakou zkušenost s dobrovolnictvím. Tyto údaje respondenti poskytli vyplněním osobního dotazníku, který byl součástí dokumentu „Informovaný souhlas respondenta s výzkumem“ (viz příloha č. 2).

Tabulka číslo 1.

Jméno	Věk	Zaměstnání/obor studia/ předchozí zaměření	Délka působení v Adaševci	Dobrovolnictví v minulosti
Tara	22	Studentka transkulturní komunikace	7 dní	Stáž v diecézní charitě, a Adře
David	23	Zaměstnaný v cateringu	7 dní	Malování laviček v parku
Jakub	28	Fotograf	40 dní	Dobrovolník při povodních, pořádání sbírek pro nevládní organizace, dobrovolník v Bapské u uprchlíků
Lucie	22	Studentka transkulturní komunikace	7 dní	Stáž v Adře
Viktor	28	Nezaměstnaný	30 dní	3 dny v Adaševci u uprchlíků

4.7. Etické aspekty výzkumu

Participanti byli seznámeni s průběhem a cílem výzkumu písemnou (viz příloha č. 2) i ústní formou při zahajování rozhovoru. Byli také informováni, že výzkum je dobrovolný, že mohou kdykoliv odstoupit nebo na některou otázku neodpovědět, pokud jim bude nepříjemná. Jména respondentů jsou změněna, aby nebylo možné je identifikovat. Osobní dotazník, který je součástí informovaného souhlasu nebude nikde publikován, slouží pouze jako zdroj informací o respondentech. Rozhovor byl nahráván na nahrávací zařízení, k čemuž účastníci výzkumu poskytli souhlas.

5. Konkrétní provedení výzkumného šetření

V následující kapitole budou konkrétně popsány podmínky, prostředí a atmosféra rozhovorů. Další část práce bude věnována analýze dat z jednotlivých rozhovorů, popis jednotlivých motivů a vztahů mezi nimi u každého dobrovolníka, který se výzkumného šetření zúčastnil. Výskyt společných faktorů, které se u jednotlivých participantů objevily, je shrnut na závěr výzkumu. V diskuzi shrnuji slabé a silné stránky výzkumu a navrhuji další výzkumná šetření v dané oblasti.

5.1. Průběh rozhovorů

Rozhovory byly uskutečněny v dobrovolnickém domě, který se nachází v srbském městě Šid, přibližně 20 kilometrů od místa působení. Rozhovory jsem s dobrovolníky domluvila několik dní před samotnou realizací, kdy jsme si stanovili den a čas, kdy bude vhodné výzkum uskutečnit. Vzhledem k tomu, že byly rozhovory prováděny ve volném čase dobrovolníků, který je určen k odpočinku a duševní hygieně mezi směnami, apelovala jsem na to, aby si participanté ohlídlali konkrétní psychické a fyzické rozpoložení tak, aby pro ně výzkum nebyl další přítěží k dobrovolnické činnosti. Rozhovory jsme uskutečnili ve večerních hodinách, kdy samotní respondenti vyhodnotili, že jsou dostatečně odpočatí po dopolední směně.

Koordinátor dobrovolníků nám pro realizaci výzkumu poskytl svoji místnost, kde jsme nebyli rušeni ostatními obyvateli domu. Atmosféra byla vždy příjemná, snažila jsem se účastníkům šetření poskytnout otevřené, empatické prostředí, ve kterém budou moci otevřeně a bezpečně hovořit. Dotazníky vyplnili před uskutečněním rozhovoru. Poté jsem je znova informovala o dobrovolnosti šetření, o tom, že mohou z výzkumu vždy odstoupit a ujistila jsem je, že všechny údaje budou anonymizovány. Rozhovory byly zaznamenány na nahrávací zařízení, s čímž participanté souhlasili, a trvaly přibližně 50-70 minut. Otázky jsem kladla dle předpřipraveného návodu (viz. příloha č. 1). Postupovala jsem od obecnějších, otevřenějších otázek, které umožnily respondentům prostor pro vlastní vyjádření vztahu k dobrovolnické činnosti. Každá následující otázka se více konkretizovala a dotýkala osobnějších témat. Pokud jsem dobrovolníkovi neporozuměla, nebo on mě, doptala jsem se jiným způsobem.

V některých chvílích jsme se dotkli i osobních témat, která měla citlivý charakter. Proto jsem se snažila poskytnout empatickou a bezpečnou podporu. Po ukončení každého šetření všichni účastníci hodnotili rozhovor kladně, protože jim dle jejich slov umožnil se vůbec nad situací a tím, proč jsou vlastně tady, zamyslet.

5.2. Výstupy výzkumného šetření

Výsledky výzkumu budou představeny na základě opakované analýzy přepisu rozhovorů (přepis rozhovorů je k dispozici k nahlédnutí u autorky práce) jako příběh jednotlivého dobrovolníka, který bude uveden v kontextu jeho života. Nejprve budou u každého respondenta uvedena důležitá, styčná témata, kterým se během rozhovoru věnoval, a poté budou uvedeny do kontextu. Na závěr budou shrnuta témata, která se u respondentů opakovala s porovnáním s vlastní zkušeností.

Tara

Hlavní témata:

- studium transkulturní komunikace
- vyjádření lítosti nad postojem české veřejnosti, události 17. listopadu 2015 - postoj pana prezidenta, být lepším příkladem pro společnost
- očekávání horšího stavu lidí na cestě
- podávání informací ve sdělovacích prostředcích
- vděk jako motivace, altruismus
- zkušenost s dobrovolnictvím i z osobního života s péčí o umírajícího
- víra v toleranci

Tara má 22 let a je studentkou transkulturní komunikace. V Srbsku strávila 7 dní společně se svojí spolužačkou a kamarádkou Lucií. Zkušenosti s dobrovolnictvím má převážně v rámci studijní stáže (informace z dotazníku). Tara svojí motivaci, proč se stala dobrovolníkem uvádí do kontextu studia: „(...) *studuju transkulturní komunikaci, takže k tomuhle tématu migrace obecně mám docela blízko (...)*” (Rozhovor Tara, 2016). Z toho vyplývá, že již prostředí, ze kterého pochází se k uprchlické otázce staví určitým způsobem a téma migrace je jí blízké. Jako zásadní impulz, který ji přiměl jednat, se jeví události 17. listopadu roku 2015, a s tím spojený postoj české veřejnosti: „(...) *tak 17. listopadu nás úplně odrovnaly události na Albertově, takže jsme úplně z toho byly špatný, co se týče stavu demokracie v Česku (...)* především postoje našeho pana

prezidenta (...) chtěly jsme se nějakým způsobem zapojit, protože nám přišlo líto, že spousta lidí ehm...se k tomu staví odmítavě... se odmítá zapojit, jakkoliv, nebo by nejradši zavřeli hranice a tak dále, si myslím, že to není správně, tak jsem se rozhodly, že až se vrátíme (poznámka autorky: respondentka byla v době rozhodování na studijním pobytu v Koreii se svojí kamarádkou Lucií), takže po Vánocích sem pojedeme, tak se to stalo” (Rozhovor Tara, 2016). Dále v rozhovoru uvádí, že pokud by se česká veřejnost stavěla k přijímání migrantů otevřeněji, tak by necítila takové nutkání jednat.

Ohledně očekávání, která měla, uvádí, že ji příjemně překvapilo zázemí dobrovolníků a organizace práce. Od samotného setkání s lidmi na cestě očekávala jejich stav horší: „(...)Čekala jsem, že na tom budou hůř (...) čekala jsem, že budou mnohem víc nevybavení asi (...) přišli mi docela v pohodě i psychicky většinou.” (Rozhovor Tara, 2016). Na otázku, do jaké míry ovlivnily její očekávání média, odpovídá, že již ze zkušenosti ví, že média informují o problémech černobíle, v extrémních protipólech, a že je jako zdroj informací bere s rezervou. Respondentka dále dodává, že očekávala větší vděk od příjemců pomoci, což přisuzuje tomu, že i jejich stav očekávala horší. Vděk označuje jako za jeden z hlavních motivačních činitelů dobrovolníka spolu s příkladem pro společnost: „(...) Pro mě jako dobrovolníka, je to asi ta motivace, pro kterou to dělám, nebo prostě nějaký...ocenění mojí snahy jiný než finanční že jo, který prostě jako dobrovolník nečekám (...) jdu někomu příkladem a doufám, že on potom bude úplně stejně se bude snažit dobře působit na společnost a lidi kolem sebe a pomáhat jim defakto nezištně, za ten vděk(...)” (Rozhovor Tara, 2016). Během rozhovoru autorka však zpochybnila čistě altruistické chování, tedy takového jednání, které člověk činí bez očekávání zisku či reciprocit v jakékoli podobě: „(...) přijde mi, že je to součástí nějaký péče, životní prostor, ve kterém jsi, to znamená, že to vlastně neděláš pro druhé, děláš to pro sebe...nevěřím tomu, že...nějak si nedokážu představit, to, že by opravdu existoval altruismus. Myslím si, že všechno co dělám pro druhé, když si za to neřeknu peníze (...) mám profit v nějakym dobrým pocitu(...) vrátí se to v tom, že ta společnost bude zdravá, spokojená a bude prostě ehm... bude v ní nějaká láska (...)” (Rozhovor Tara, 2016).

Zkušenosti s dobrovolnictvím uvádí z praxí, které realizovala v rámci školní stáže - jedná se o dvě společnosti v neziskovém sektoru. Dále jako zásadní okamžik v jejím životě zmiňuje pomoc svému umírajícímu otci, který byl připoután na lůžko, a Tara k němu několikrát týdně docházela. Její rozhodnutí pomáhat druhým lidem je podpořeno vírou v toleranci a svobodu k druhým lidem.

Z rozhovoru vyplývá, že za Tařiným rozhodnutím stát se dobrovolníkem v uprchlické krizi stojí několik pohnutek. V jejím osobním životě hrála roli pomoc svému umírajícímu otci, na které si důležitost pomáhání druhým uvědomila. Celkové nastavení ke světu také podpořilo její rozhodnutí - věří v toleranci, svobodu a šíření lásky, kterou hodnotí jako důležitou pro člověka. Důvody, proč si vybrala dobrovolnictví zrovna u lidí na cestě, se jeví dva. Prostředí studia, ze kterého pochází, ji otevírá tématům migrace a impulzem k provedení konkrétních kroků bylo nastavení české veřejnosti a politických představitelů.

David

Hlavní témata:

- negativní postoj k přijímání uprchlíků a migrantů
- otevřenost k tématu díky setkání s dobrovolnicí
- sociální prostředí, ze kterého pochází, mediální zdroje
- pomáhání lidem, kteří potřebují
- změna postoje a snaha o osvětu

Davidovi je 23 let, je zaměstnán ve firmě, která se zabývá cateringem, ubytováním a správou majetku. V Srbsku působil 7 dní. V minulosti jako dobrovolník maloval lavičky v parcích.

Hned v úvodu rozhovoru David vysvětlil, že vždy zastával negativní postoj vůči migrantům a upchlíkům. Až setkání s dobrovolnicí, jeho kamarádkou, která mu vyprávěla svoje zážitky z Bapské se tématu otevřel: „(...) já jsem k tomu vždycky měl hodně negativní postoj, změnilo to, když Majda (...) dala nějakou fotku s malejma dětma z Afghánistánu (...) ona mi to popsala trošku jinak, nebo spíš úplně jinak, než jsem si to představoval, tak jsem říkal, že bych to asi chtěl vidět na vlastní oči.” (Rozhovor David, 2016). David upřesnil postoj, který zastával před setkáním s dobrovolnicí a prostředí, kde se mohl jeho postoj formulovat: „(...) v rodině k tomu maj všichni hodně negativní postoj, a tak jsem tam samozřejmě viděl, že jsou to problémový lidi, teroristi a lidi, který se tady nechtěj nějak integrovat (...)” (Rozhovor David, 2016). O tématu začal přemýšlet až po rozhovoru s Magdou a tím získal trochu pochopení jak pro lidi, kteří se vydali na cestu, tak pro dobrovolníky a aktivisty, kteří se rozhodli situaci řešit. Zdá se, že sociální prostředí okolo Davida hrálo velkou roli v impulzu jednat, protože jakmile začal o problematice debatovat jiným otevřenějším způsobem, čekalo ho nepřijetí. Zdá se, že se

nakonec rozhodl vyjet, aby získal argumentační přesilu: „(...) všichni mě začali odsuzovat, a já jsem jim říkal, že to tady chci vidět, abych jim, abych našel odpovědi, na ty věci, který oni mi vlastně říkali jo...když mi říkali, hele ty lidi prostě ehm...chtějí jenom brát a ehm... né dávat, nesnaží se nějak integrovat, prostě sem jdou jenom za tím, za těma prachama, říkali, že jsou to všichni prostě jenom ekonomický uprchlíci a ....já jsem se vlastně jel, abych zjistil, jestli to takhle bylo (...)” (Rozhovor David, 2016). Po vlastním zážitku s dobrovolnictvím respondent říká, že svůj postoj změnil. Zároveň vyjádřil pochopení pro lidi, kteří se staví odmítavě k uprchlické otázce. Radikální postoje veřejnost, dle jeho názoru, zastává, protože čerpá informace z mediálních zdrojů, které vedou k nenávisti.

Ohledně pomoci o sobě respondent říká, že je empatický a že jakmile vidí, že někdo potřebuje pomoc, tak rád pomůže, ať už matce s vařením či kamarádovi. O potřebě pomoci lidem na útěku, což potvrzuje i změnu jeho postoje, říká: „(...) ty lidi tady tu pomoc potřebujou určitě a určitě jí potřebujou víc, než máma s vařením (...) v tomhlectom vidím smysl, že díky mě může žít jinej člověk, kterej má stejnej ehm... kterej si zaslouží žít stejně jako já” (Rozhovor David, 2016). Na závěr rozhovoru David dodává, že by chtěl šířit mezi své sociální prostředí osvětu předáváním vlastní zkušenosti s lidmi na cestě.

V Davidově případě se motivace být dobrovolníkem v uprchlické krizi výrazně proměnila. Jako impulz, který jej přiměl jednat, byla konfrontace nově získané otevřenosti k tématu uprchlické krize se sociálním prostředím, ve kterém se pohybuje. Chtěl si sám získat informace bez zkreslení médií, kamarádů, rodiny či jiných dobrovolníků. Zajímavé je, že po setkání s lidmi na cestě zdůrazňuje, jak důležité je jim pomoci a jak potřebné je informovat veřejnost v Čechách.

Jakub

Hlavní témata:

- čerpání informací z médií
- potřeba pomoci
- vidět na vlastní oči, co se mediálně prezentuje
- vyjádření názoru a podpory
- setkání s realitou
- pomáhání jako normální věc, ovlivnění vírou

- dobrovolnické hnutí
- práce pro nevládní organizace, nový životní směr

Jakubovi je 28 let. Před svou dobrovolnickou aktivitou pracoval jako fotograf na „volné noze“ a občasně vypomáhal ve společnosti zřizující internetové pokrytí. V srbském Adaševci působí přerušovaně již 40 dní. Zkušenosti s dobrovolnickou aktivitou má již z Bapské, kde se na týden s kamarádem Tondou připojili k dobrovolnickému hnutí. Rozhovor se tedy vztahuje na jeho první zkušenost s dobrovolnictvím u lidí na cestě, tedy k podzimu roku 2015. V dotazníku dále uvedl, že jako dobrovolník sháněl peníze pro nevládní organizace (informace z dotazníku).

Prvotní zájem o uprchlickou krizi u Jakuba probudila situace, která vznikla na chorvatsko - srbském přechodu v Bapské (viz. kapitola výše). Ve zprávách také informovali o českých dobrovolnících, kteří na místě působí, což Jakuba přimělo vyhledat další informace na sociálních sítích, přes které se dobrovolníci organizovali a jednat. Respondent také zmiňuje, že cítil, potřebu lidem, co se vydali na cestu pomoci a že si je vědom způsobu, jak média o událostech informují, proto se i rozhodl celou situaci vidět na vlastní oči: *„(...) prostě někde jsou lidi a je jim třeba pomoc a tak a taky že prostě vim jak... vim jak se dělá zpravodajství, jak se dělají tyhle věci a že prostě nic z toho, co je ve zprávách, v novinách a tak není pravda a tak jsem to jako taky chtěl všechno vidět na vlastní oči a... a nějak dát najevo ehm...že mám jako nějak jiný názor, než většina český veřejnosti a nedávat to najevo tím, že si budu plácát játra v nějakých diskuzích, ale že radši prostě něco udělám (...)*” (Rozhovor Jakub, 2016). Z citace také vyplývá, že respondent chtěl svojí aktivitou vyjádřit postoj k názoru české veřejnosti.

Respondent uvádí, že neměl výrazná očekávání. Nicméně ho překvapila situace, která se před ním na podzim roku 2015 v Bapské ukázala, tedy tisíce lidí (mužů, žen a dětí), kteří bez výrazného humanitárního zabezpečení spali na poli v bahně. Setkání s realitou pro něj bylo silným zážitkem: *„(...) Já jsem zmrznul a nemohl jsem ani chodit a říkal jsem si, že jestli u toho mám být jako celej tejdén, takže jedu domů, že to v životě nemůžu dát. A nevěděl jsem co sám se sebou, natož co budu dělat tady s nějakým uprchlíčkem (...) tak jsme dělali to, co s Tondou umíme nejlíp, to znamená spravovat věci no (...)*” (Rozhovor Jakub, 2016). Respondentovi zkušenost přinesla zcela nový životní směr: *„(...) bych se asi chtěl věnovat v práci pro mimovládní organizace (...)*” (Rozhovor Jakub, 2016).

Jakub uvádí, že pomoc je pro něj běžnou součástí života. Vyrůstal v křesťanské víře, kde jej učili, že pomáhat druhým se musí a že v rodině se vždy tento model dodržoval. Smysl pomoci vidí jednak v tom, že pokud chceme žít v civilizovaném světě, tak si musíme pomáhat a jednak v dobrém pocitu, který z toho člověk má: „(...) *Tak to je, prostě lidi si musej pomáhat a obzvlášť v takovejchlech časech si musej pomáhat ehm.... to je prostě normální, jakože jestli chceme prostě žít v civilizaci, tak to prostě musíme umět dělat (...) tak to neděláš proto, aby si z toho něco měl přece jo... máš z toho dobrej pocit, nevim, můžeš ukázat ostatním lidem, jakej seš přima, ale to zase není nezištná pomoc. To jako... dobrej pocit je smysl (...)*” (Rozhovor Jakub, 2016). Závěrem respondent uvádí, že jej oslovila i síla dobrovolnického hnutí, která okolo uprchlické krize vznikla, proto se na místo vrátil a rozhodl se pomáhat nadále, dokonce změnit životní kariéru a nechat se zaměstnat třeba pro nevládní organizaci.

Z rozhovoru vyplynulo, že Jakubova motivace pramení z několika zdrojů. Je nutné říci, že práce na „volné noze“ mu umožnila jednat, protože jej v době, kdy dobrovolníci vyjížděli do Bapské, netížily žádné závazky. Roli v rozhodnutí vyjet do Srbska hrál mix několika faktorů (pořadí neurčuje důležitost): potřeba pomoci lidem v nouzi, konfrontovat mediální prostor v Čechách s realitou, vyjádřit názor a postoj k negativnímu naladění české veřejnosti a síla dobrovolnického hnutí. Je důležité zmínit, že Jakubovo rozhodnutí je podpořené výchovou v křesťanské víře, která ho učila, že pomáhat blízkým je potřeba.

Lucie

Hlavní témata:

- studium transkulturní komunikace
- společné rozhodnutí s kamarádkou
- mít médii nezkreslený obrázek
- prožít kontakt s lidmi na útěku
- očekávání horších podmínek pro uprchlíky a migranty
- pomáhání pro dobrý pocit
- role víry

Lucii je 22 let, a je studentkou transkulturní komunikace. V Srbsku strávila 7 dní spolu se svojí spolužačkou a kamarádkou Tarou (viz. rozhovor výše). Tvrdí, že zkušenost vyloženě s dobrovolnictvím nemá, nicméně v rámci studia absolvovala stáž v

neziskové organizaci Adra. Podobně jako u spolužačky a kamarádky Tary, tak v Luciině případě hrálo velkou roli studium transkulturní komunikace: „(...) *hodně probíráme takovej ten osobnostní přístup k člověku a tak a celkově prostě studujeme kultury že jo a.... ehm... je to všechno o tom, že jsme si všichni jakoby rovnocenný, že člověk je jako prostě nad všechno a každé je prostě jedinečnej a skvělej a tak (...)*” (Rozhovor Lucie, 2016). Respondentka uvádí, že vždy zastávala názor, že je potřeba lidem na útěku pomoci, nicméně že se šířily informace, že si pomoci neváží. Nejasnost a nedůvěra vůči médiím byla jednou z pohnutek, proč se Lucie chtěla za lidmi na cestě vydat: „(...) *něco ti prostě pošlou média a nemůžeš vědět jakoby, jestli to je pravda, nebo jak to jakoby chodí (...)* jsme si říkaly, že sem jako potřebujeme jet (...) a vidět, jak to chodí a tak... abychom jsme měly nějaký jako nezkraslený obrázek (...)” (Rozhovor Lucie, 2016).

V průběhu celého rozhovoru respondentka hovoří v množném čísle. Je tedy patrné, že její rozhodnutí jednat bylo také spolurozhodnutím její kamarádky. Jako poslední impuls, který vyvolal akutní potřebu stát se dobrovolníkem v uprchlické krizi uvádí články, ve kterých byly fotografie a zážitky ostatních dobrovolníků. Její touha zažít podobné zkušenosti byla podpořená kamarádkou: „(...) *sem koukala na Taru a říkám jí: „hele prostě tam musíme prostě jet” a ona: „Vid’, já jsem nad tím přemejšlela už včera (...)*” (Rozhovor Lucie, 2016).

Dalším faktorem v motivaci přidat se k dobrovolnickému hnutí se jeví touha po setkání s lidmi z jiného kulturního prostředí: „(...) *abych je viděla (...)* ten osobní kontakt no... jakoby s těma lidma, protože furt je to tak jakoby něco vzdálenýho a žiju si v Hradci a spíš jsem tak jako z vesnice a prostě tak jako se s nikým úplně cizokrajným vyloženě nestýkám (...)” (Rozhovor Lucie, 2016).

Pomoc druhým respondentka vnímá jako čin, který vlastně dělá pro sebe, protože z něho má pak dobrý pocit. Zároveň však uvádí, že je vychována v křesťanské víře, kde jí učili dělat dobro pro ostatní: „(...) *jsem věřící a tak se prostě snažim jakoby dělat dobro pro ostatní (smích), tak jako normálně prostě ve svym životě se o to snažim prostě nikomu neublížovat (...)* já to jakoby dělám prostě z velký části pro sebe... já jsem prostě potřebovala vědět... jakoby s tím, že prostě jo, máš jakoby v sobě pocit, že potřebuješ něco dělat pro někoho, tak jako prostě když nic pro nikoho nedělám, tak jsem v sobě jakoby nespokojená (...)” (Rozhovor Lucie, 2016).

Dle dostupných informací, které čerpala převážně ze sociálních sítí se domnívala, že lidé na cestě budou v horších podmínkách, stejně tak i zázemí

dobrovolníků ji příjemně překvapilo. Co pro ní tato zkušenost znamenala, domnívá se, bude reflektovat až zpětně: „(...)” *jakoby možná časem až se to bude právě nějak jakoby vyvíjet, tak prostě budu vědět, že jakoby v sobě mám tu zkušenost a budu zase moc na to pohlížet víc jakoby osobně (...)”* (Rozhovor Lucie, 2016). V budoucnosti nemá Lucie v plánu se více zabývat prací s uprchlíky či migranty.

V Luciině příběhu se zřejmé, že velkou roli stát se dobrovolníkem v uprchlické krizi hrála její kamarádka. Rozhodnutí učinily spolu. Důvodů proč si vybrala zrovna uprchlickou krizi, je několik. Škola je podněcuje k otevřenosti vůči jiným lidem a kulturám, přitom ve svém životě nemá tolik možností, jak cizí kultury střídat a setkání s uprchlíkem či migrantem je vhodnou příležitostí. Dále se chtěla na základě vlastní zkušenosti informovat, jak situace vypadá, protože se nespolehala na mediální obraz.

Viktor

Hlavní témata:

- třídenní zkušenost z Adaševce
- nálada v Čechách, vymezení vůči společnosti
- vidět na vlastní oči
- žádná očekávání, příjemné překvapení
- hledání smyslu
- pomáhat je normální
- víra v dobro

Viktorovi je 28 let. Jeho první zkušenost s dobrovolnickou aktivitou byl 3 denní pobyt v listopadu v Adaševci. Tato zkušenost pro něj iniciovala životní změnu. Podal výpověď z práce (práce na magistrátu) a rozhodl se, že se do Srbska vrátí na delší čas. V době rozhovoru byl v Adaševci 28 dní a jeho pobyt se chýlil je konci.

Respondent jako svůj první impulz vyjet za uprchlíky uvádí telefonát od sestry, jejíž přítel byl rozhodnutý se přidat k dobrovolnickému hnutí v listopadu roku 2015. Telefonátu předcházely diskuze s okolím ohledně uprchlické krize: „(...) *hádal sem se tam s lidma, kvůli uprchlíkům a jednoho dne mi zavolala ségra, že její přítel sem jede (...) takže jsem sem vyrazil (...)”* (Rozhovor Viktor, 2016). Viktor dále uvádí, že vnímal negativní postoj české veřejnosti a že svou aktivitou chtěl vyjádřit postoj a distancovat se od mainstreamového názoru: „(...) *obecně sem vnímal, že jo tu šílenou náladu v Čechách a v podstatě jsem se s kým dohadoval (...) sem prostě měl potřebu se vymezit*

vůči jako tý společnosti, aby si prostě celý svět nemyslel, že Češi jsou prostě jenom kreténi (...)" (Rozhovor Viktor, 2016). Jako další faktor, který jej přiměl do Srbska jet, Viktor zmiňuje, že chtěl situaci vidět na vlastní oči a přesvědčit se, že to v co věří je pravda, že tedy se nejedná o mladé muže, kteří do Evropy jsou za účelem páchat zlo: „ (...) chtěl jsem to vidět na vlastní oči, fakt vidět, jestli jdou jenom mladý chlapi, který nám jdou uřezat hlavy, tomu sem prostě nevěřil, ale přišlo mi, že to musím vidět na vlastní oči (...)" (Rozhovor Viktor, 2016).

Po třídním pobytu mezi lidmi na cestě Viktor ve svém zaměstnání postrádal smysl a cítil nutkavou potřebu se do Srbska vrátit na delší čas. V dobrovolnické činnosti smysl našel: „ (...) Tu energii mi dává to, že těm lidem vlastně pomáhám tady (...) za ten den rozesmál stopadesát, dvě stě, tři sta lidí, tak to, že se na chvíli usmějou mi prostě přijde super jo (...)" (Rozhovor Viktor, 2016). Z rozhovoru vyplývá, že pomáhání druhým přijde Viktorovi smysluplné. Pomoc jinému člověku je pro něj běžnou součástí života: „ (...) Mě to přijde normální. Přijde mi normální někomu pomoc, když to potřebuje, když já můžu (...)" (Rozhovor Viktor, 2016). Pomáhání druhým lidem je podpořeno Viktorovo vírou v to, že všichni lidé nejsou špatní. Respondent tvrdí, že žádná očekávání neměl, jen že byl příjemně překvapený z kvality dobrovolnického zázemí. Do budoucna, pokud bude potřeba, tak by byl rád aktivní v uprchlické krizi. Viktorovo rozhodnutí plně podporuje rodina, což považuje za zásadní, protože sice dělá činnost, která ho naplňuje, nicméně z ní nemá finanční prostředky.

Z rozhovoru je patrné, že ve Viktorovi silně rezonovala nálada české veřejnosti. Často se v diskuzích zastával lidí na cestě, nicméně si uvědomil, že by situaci potřeboval vidět na vlastní oči. Dobrovolnická aktivita pro něj také byla příležitostí, jak se distancovat od většinového názoru české veřejnosti a ukázat, že jsou jedinci, kteří smýšlí jinak. V pomoci druhým pak Viktor našel smysl a rozhodl se změnit svůj životní směr.

5.3. Shrnutí výzkumu

Z výzkumu je patrné, že motivace je velmi složitý proces, ve kterém hraje roli nespočetně mnoho faktorů. Každý z dobrovolníků má svůj vlastní příběh, který jak se ukázalo je naprosto jedinečný. Na každého dobrovolníka měla zkušenost jiný vliv a význam. Jediné, co v každém příběhu, i v tom mém, hraje nějakým způsobem roli (u každého však jinou), je mediální obraz uprchlické krize a s ním spojené naladění české veřejnosti. Právě reakce na mediální a veřejný prostor spojuje všechny účastníky, včetně

mě. Za reakcí (vyjet do Srbska) je potřeba se k naladění veřejnosti nějak postavit, vymezit či si ho jen ověřit, zda koreluje s realitou.

Zajímavé je, že ačkoliv dobrovolníci pocházeli z rozdílných prostředí i názorových protipólů, po setkání s realitou se všichni shodli na tom, že je potřeba lidem na útěku pomoci a že tato dobrovolnická činnost má smysl.

5.4. Diskuze

Domnívám se, že se mi podařilo vést rozhovory tak, abych získala od respondentů potřebná data. Empaticky jsem naslouchala a snažila se pozorně reagovat na odpovědi dobrovolníků. Přesto však výzkum provázelo několik kritických okamžiků, které považuji za slabé stránky. Samotné rozhovory byly uskutečněny v podstatě „v terénu“, tedy v čase, kdy respondenti byli na dobrovolnickém pobytu, což zajisté mohlo ovlivnit odpovědi respondentů, protože se nacházeli pod přímým vlivem zážitků, které neměli čas ani prostor si v sobě zpracovat. Počet respondentů také považuji za slabou stránku výzkumu, bylo by zajisté zajímavé mít více příběhů. Participanti výzkumu jsou všichni ve věku mladý dospělí, tedy do 30ti let. Jiný pohled by do problematiky zajisté poskytli dobrovolníci vyššího věku, kteří také do Srbska jezdí, ale nikoliv v tak velkém počtu.

Moje osoba jako výzkumníka hraje roli, kterou je nutné diskutovat. I přes veškerou snahu jsem ovlivněna zkušeností s dobrovolnictvím a tím může být narušena objektivita výzkumu. Na druhou stranu díky zkoumání vlastních motivů a prožitků, dokáži na respondenty empaticky reagovat. Domnívám se také, že moje zkušenost s dobrovolnictvím měla pozitivní vliv na důvěru respondentů vůči mé osobě, právě díky míře pochopení, kterou jsem jim dokázala poskytnout.

Vzhledem k tomu, že k problematice není prozatím napsaná žádná publikace, je zde prostor pro další výzkumy. Zajímavé by bylo rozšíření této práce, a uskutečnit rozhovor s respondenty s časovým odstupem (např. po pár letech) a v rámci retrospektivního pohledu zkoumat, jak zkušenost ovlivnila jejich životy. Nebo zda by své jednání zopakovali po vývoji, který bude uprchlická krize v Evropě mít. Počet dobrovolníků, kteří v Srbsku pomáhali, čítá již tisíce lidí, což umožňuje prostor pro kvantitativní formu výzkumu, například z jakého prostředí dobrovolníci pocházejí, či zda koreluje dobrovolnická aktivita se vzděláním.

Závěr

Realizace bakalářské práce se pro mě stala zajímavým projektem, protože jsem mohla porovnat vlastní motivy stát se dobrovolníkem s motivy ostatních kolegů. Dále jsem si uvědomila, že uprchlickou krizi doprovázelo a stále doprovází dobrovolnické hnutí, v současné chvíli tvořící až 2 tisíce dobrovolníků, kteří vyjeli do Srbska. Další se aktivně zapojují v Čechách, a to i přesto, že vláda České republiky a veřejnost zastává odmítavý postoj. Nebo snad nikoliv „přes to“, ale možná právě díky tomu. Fakt, že u každého dobrovolníka, se kterým jsem hovořila hrálo určitou roli právě naladění české veřejnosti je zajímavý. Možná právě díky dění v mediálním a politickém prostoru v Čechách se vzedmula nemalá část lidí, kteří se svou aktivitou rozhodli distancovat od většinového názoru nebo chtěli situaci vidět na vlastní oči, protože nedůvěřovali médiím. Dobrovolníci pak o svých zkušenostech hovoří, ať už veřejně, přes sociální sítě nebo při přátelských setkáních. Tím ovlivňují další lidi a snaží se vytvořit protiváhu vůči mediální dezinformovanosti.

Právě síla dobrovolnického hnutí, které se začalo profesionalizovat, a vytvářet smysluplné organizované projekty mi ukázala, že je důležité se nenechat strhnout davem, většinovým názorem či vlivem médií. Je nutné jít k původním zdrojům, kriticky nahlížet a porovnávat enormní přísun informací, kterým se definuje dnešní doba. I při psaní teoretické části práce jsem musela pečlivě volit zdroje, ze kterých čerpám. Jedná se totiž o blízkou minulost a události, které ještě pokračují, nejsou proto ještě k dispozici odborné publikace na toto téma. Z toho důvodu jsem čerpala informace od odborníků z UNHCR, pro které je otázka uprchlictví a migrace náplní práce.

Závěrem práce bych chtěla zmínit, že se domnívám, že jsem při svých výjezdech za lidmi na útěku byla svědkem humanitární krize, která se odehrávala a stále odehrává na „branách“ Evropy. Té Evropy, která svoji kulturu staví na křesťanských hodnotách a lidských právech. Dobrovolníci svou aktivitou, ať už byla motivována různými důvody, ukázali lidem na útěku víru v lidskost a tím do historie připsali kapitolu, za kterou se já nebudu muset stydět.

Zdroje

Bibliografické:

CLARKE, David. *Pro-social and anti-social behaviour*. New York: Routledge, 2003. ISBN 0415227615.

DEKKER P, HALLMAN L . *The values of volunteering: cross-cultural perspectives*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers, 2003. ISBN 9780306478543.

FRANKL, Viktor Emil. *A přesto říci životu ano: psycholog prožívá koncentrační tábor*. 2., opr. vyd. Přeložil Josef HERMACH. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. Osudy (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 80-7192-848-8.

FRIČ, Pavol - POSPÍŠILOVÁ, Tereza. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. 1. vyd. Praha: Agnes, 2010. ISBN 978-80-903696-8-9.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. ISBN 9788073675691

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4

HEIDEGGER, Martin. *Bytí a čas*. 2., opr. vyd. Praha: Oikoymenh, 2002. Knihovna novověké tradice a současnosti. ISBN 80-7298-048-3

HOMOLA, M. *Motivace lidského chování*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977 ISBN 14-478-77

HOLLOWAY, Immy. 2005. *Qualitative Research in Health Care*. Maidenhead, England: Open University Press. ISBN 978-0335212934

HONUSKOVÁ, Věra. *Definice uprchlíka a její výklad a aplikace v současném mezinárodním právu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. Prameny a nové proudy právní vědy. ISBN 978-80-87146-45-3.

INGLEHART, Ronald. *Modernization and postmodernization: cultural, economic, and political change in 43 societies*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, c1997. ISBN 069101180X.

KOUKOLÍK, F. (2011). *Základy kognitivní, afektivní a sociální neurovědy IX. Altruismus*. General Practitioner / Prakticky Lekar, 91(9), 507-511

MLČÁK, Zdeněk a Helena ZÁŠKODNÁ. *Prosociální charakteristiky osobnosti dobrovolníků*. Ostrava: Universitas Ostraviensis, Facultas Philosophica, 2013. ISBN 978-80-7464-462-7.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9.

NOLEN-HOEKSEMA, Susan. *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. Vyd. 3., přeprac. Přeložil Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0083-3

POST, Stephen Garrard. *Altruism & altruistic love: science, philosophy, & religion in dialogue*. New York: Oxford University Press, c2002. ISBN 0195143582.

ŠTURMA, Pavel a Věra HONUSKOVÁ, ed. *Teorie a praxe azylu a uprchlictví*. 2., dopl. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, ediční středisko v nakl. Eva Rozkotová, 2012. Scripta iuridica. ISBN 978-80-87146-68-2.

TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-178-6.

WELLMAN, Christopher Heath a Phillip COLE. *Debating the ethics of immigration: is there a right to exclude?*. Oxford: Oxford university press, 2011. Debating ethics. ISBN 978-0-19-973172-5.

Internetové:

Asylum quarterly report. 2016. Dostupné z:
http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Asylum_quarterly_report
(18. 5. 2016)

Analýza mediálního pokrytí uprchlické krize [online], 2015, DOI:
10.13140/RG.2.1.4957.5764. Dostupné z:
https://www.researchgate.net/publication/286454922_Analyza_medialniho_pokryti_uprchlické_krize_vyzkumna_zprava

Buchtík, Martin. 2015. Postoj české veřejnosti k přijímání uprchlíků říjen a listopad 2015. Dostupné z:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7465/f3/pm151130.pdf (18. 5. 2016)

GINTIS, H. (2000). *Strong reciprocity and human sociality*. *Journal Of Theoretical Biology* [online] , 206(2), 169-179, Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0022519300921118>.

HOGENOVÁ, *Privace a její úloha v myšlení* [online], Dostupné z: http://paideia.pdf.cuni.cz/download/hogenova_media.pdf

KITCHER, P. (1998). *Psychological altruism, evolutionary origins, and moral rules*. *Philosophical Studies* [online], 89(2-3), 283-316, Dostupné: <https://link.springer.com/article/10.1023%2FA%3A1004241214825?LI=true>

International Association for Volunteer Effort. [online]. [cit.2016-08-23], Dostupné z: [Www.iave.org/advocacy/the-universal-declaration-on-volunteering/](http://www.iave.org/advocacy/the-universal-declaration-on-volunteering/)

UNHCR - The UN Refugee Agency. *UNHCR - The UN Refugee Agency* [online]. Copyright © UNHCR 2001 [cit. 26.04.2017]. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/>

STEM. 2015. Co považuje česká veřejnost za nebezpečí pro naši zemi? <https://www.stem.cz/co-povazuje-ceska-verejnost-za-nebezpeci-pro-nasi-zemi-2450/> (18. 5. 2016)

PENNER, Louis A. Dispositional and Organizational Influences on Sustained Volunteerism: An Interactionist Perspective. *Journal of Social Issues* [online]. 2002, **58**(3), 447-467 [cit. 2016-08-30]. DOI: 10.1111/1540-4560.00270. ISSN 0022-4537. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/1540-4560.00270>

Pomáháme lidem na útěku. *Pomáháme lidem na útěku* [online]. Dostupné z: <http://plnu.cz/>

Syria Regional Refugee Response. 2016. <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> (18. 5. 2016)

WILSON, John. Volunteering. *Annual Review of Sociology* [online]. 2000, **26**(1), 215-240. DOI: 10.1146/annurev.soc.26.1.215. ISSN 0360-0572. Dostupné z: <http://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev.soc.26.1.215>

Přílohy

Příloha č. 1:

Polostrukturovaný rozhovor

“Motivy českých dobrovolníků k poskytování humanitární pomoci uprchlíkům v srbském Adaševci”

1. Popište mi prosím, od začátku, jak se u vás vyvíjelo rozhodnutí stát se dobrovolníkem v uprchlické krizi?
1. Co pro vás bylo tím prvním impulzem, že jste začal(a) přemýšlet, že se zapojíte do pomoci uprchlíkům?
2. Co pro vás bylo zlomovým momentem, kdy jste se rozhodl(a) odjet do Srbska?
3. Jaká očekávání jste měl(a).
4. Jakým způsobem ovlivnily informace z médií vaše očekávání?
5. Jak se vaše očekávání setkala s realitou?
6. Co vám tato zkušenost přinesla?
7. Popište mi, prosím, váš nejsilnější zážitek?
8. Popište mi, prosím, váš nejtěžší zážitek?
9. Máte zkušenosti s pomáháním blízkým, přátelům?
10. Co pro vás znamená někomu pomoci?
11. Co je podle vás smyslem dělat nezištně něco pro druhé?
12. Hrála ve vašem rozhodnutí nějakou roli víra?
13. Jak se k vašemu rozhodnutí stát se dobrovolníkem v uprchlické krizi postavili vaši blízcí?
14. Pochyboval(a) jste někdy nad svým rozhodnutím?
15. Pokud bychom to měli shrnout, z jakých důvodů jste přijel(a) pomoci uprchlíkům?
16. Máte v plánu se dál aktivně zapojit do práci s uprchlíky?

Příloha č. 2:

Informovaný souhlas respondenta s výzkumem

“Motivy českých dobrovolníků k poskytování humanitární pomoci uprchlíkům v srbském Adaševci”

Vážené dobrovolnice, vážení dobrovolníci,

děkuji, že jste souhlasili, zúčastnit se výzkumu, který bude sloužit jako praktická část mé bakalářské práce s názvem: *“Motivy českých dobrovolníků k poskytování humanitární pomoci uprchlíkům v srbském Adaševci”*, realizované při Pražské vysoké škole psychosociálních studií, termín odevzdání rok 2017.

Jedná se o kvalitativní výzkum, realizován pomocí rozhovoru dle návodu, který bude nahráván na nahrávací zařízení. Před zahájením samotného výzkumu vás prosím o vyplnění osobního dotazníku (viz níže).

Veškeré osobní údaje budou anonymizovány, jména budou pozměněna.

Osobní dotazník:

Jméno

respondenta:.....

Pohlaví:.....

Věk

respondenta:.....

Zaměstnání/škola-obor

zaměření:.....

.....

Délka působení v Adaševci.....

Předchozí zkušenosti s dobrovolnictvím:.....

.....

Email:.....

Svým podpisem stvrzujete, že jste byl(a) obeznámena s průběhem, cílem a účelem výzkumu a že se jej účastníte dobrovolně. Máte plné právo z výzkumu kdykoliv odstoupit.

Dne..... v .....

Podpis respondenta:.....

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autorky: Bc. Jana Čížková

Studijní program: Bakalářský

Studijní obor: Psychologie

Název práce: Motivy českých dobrovolníků k poskytování humanitární pomoci uprchlíkům v srbském Adaševci

Počet stran (bez příloh): 42

Celkový počet stran příloh: 2

Počet titulů české literatury a pramenů: 14

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 6

Počet internetových odkazů: 13

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Eva Dubovská

Rok dokončení práce: 2017

**Posudek vedoucího/øpenenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: **Jana Čížková**

Obor studia: Psychologie

Název práce:

Motivy českých dobrovolníků k poskytování humanitární pomoci uprchlíkům v srbském Adaševci

Vedoucí/øpenent* práce: Mgr. Ing. Eva Dubovská

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 42

Počet stránek příloh: 2

Počet titulů v seznamu literatury: 33

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová příleħavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		x		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

		x		
--	--	---	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	x			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

1

2

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěš/a

Vyváženost teoretické a praktické části
v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost
výsledků v praxi

		x		
--	--	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce
(publikace, referáty, apod.)

	x			
--	---	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Co bylo pro vás při zpracování tohoto tématu nejtěžší a proč?

Měla podle Vás účast na dobrovolnické činnosti vliv na identitu dobrovolníků? Pokud ano, jaký?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Teoretická část práce popisuje problematiku dobrovolnictví, motivaci k altruizmu a také popisuje okolnosti současné uprchlické krize a situaci uprchlíků v jižní Evropě. Výzkumné šetření sestává z analýzy 5 rozhovorů s dobrovolníky, členy tzv. Czech teamu v Adaševci. Přínos práce spočívá především v originální výzkumné otázce a cenných datech, nasbíraných přímo v terénu. Provedená tematická analýza nabízí nejdůležitější témata, týkající se motivace u dobrovolníků. V tomto případě bych, vzhledem k náročnosti získání dat, uvítala ještě hlubší analýzu, nicméně pro účely bakalářské práce je úroveň analýzy postačující.

KLADY:

- oceňuji osobní vklad autorky, sběr dat v náročném prostředí
- originální a důležitý výzkum
- práce má předpoklady k publikaci výsledků

NEDOSTATKY:

- analýza a diskuse mají potenciál pro důkladnější zpracování

Doporučení k obhajobě: doporučuji / nedoporučuji*

Navrhovaná klasifikace: VÝBORNĚ

Datum, podpis: 26.5.2017

**Posudek oponentky bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Bc. Jana Čížková

Obor studia: Psychologie

Název práce: Motivy českých dobrovolníků k poskytování humanitární pomoci uprchlíkům
v srbském Adaševci

Oponentka práce: PhDr. Magdalena Koťová, Ph.D.

Vedoucí práce: Mgr. Eva Dubovská

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 42

Počet stránek příloh: 2

Počet titulů v seznamu literatury: 20

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	X	X		
--	---	---	--	--

Oborová příslušnost tématu

	X	X		
--	---	---	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

			X	
--	--	--	---	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		X		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

		X		
--	--	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	X	X		
--	---	---	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

		X		
--	--	---	--	--

Využití výzkumných empirických metod

		X	X	
--	--	---	---	--

Využití praktických zkušeností

	X			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešení problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

--	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

		X		
--	--	---	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

		X	X	
--	--	---	---	--

Návaznost kapitol a subkapitol

		X	X	
--	--	---	---	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

		X	X	
--	--	---	---	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

--	--	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Jaký je význam výzkumných zjištění pro obor psychologie a jak je lze využít?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Autorka se v textu bakalářské práce zabývá tématem aktuální tzv. uprchlické krize v Evropě - především motivací dobrovolníků poskytujících pomoc lidem zasaženým touto krizí. Volbu tématu práce považuji za velmi dobrou, a to zejména vzhledem k dění na politické scéně - je zajímavé pokusit se porozumět lidem, kteří dobrovolně a s vynaložením značných sil pomáhají potřebným. Na tomto místě bych i ráda ocenila, že sama autorka se lidem v nouzi rozhodla pomáhat.

V teoretické části práce se autorka zabývá dobrovolnictvím a motivací k němu a aktuálně probíhající uprchlickou krizí. V rámci empirické sondy předkládá čtenáři kvalitativní výzkumnou sondu mapující motivy dobrovolníků pomáhajících uprchlíkům (v rámci tematické analýzy pěti rozhovorů).

Text je psán vcelku kultivovaným jazykem, autorka se vyjadřuje velmi přímočaře, celkově je práce stručná, což považuji za klad (z hlediska schopnosti říci stručně podstatné), ale i za jistý „nedostatek“ práce - místy bych, i vzhledem k oboru, který autorka studuje, uvítala hlubší zamyšlení nad popisovanými jevy a jejich souvislostmi. Revizi by si místy zasloužila stylistika a zejména psaní čárek.

Názvy kapitol by si dle mého názoru zasloužily přesnější specifikaci (motivace – čím? k čemu? atp.). Téma tzv. uprchlické krize by z mého pohledu mohlo a mělo být zpracováno podrobněji a pečlivěji – uvítala bych fundovanější nástin například jeho příčin a průběhu (z textu práce, alespoň mám ten dojem, například též „vypadlo důležité téma uprchlické krize ve vztahu k tzv. Arabskému jaru atp....). Za zajímavý lze považovat i politický kontext aktuální tzv. uprchlické krize – zde si uvědomuji, že jde o téma, které do jisté překračuje

vymezení bakalářské práce, nicméně se lze domnívat, že politický a sociální kontext (např. vzrůstající xenofobie atp.) mohl hrát roli i v motivaci dobrovolníků – z tohoto hlediska by hlubší zamyšlení nad tématem neškodilo.

V rámci empirické části práce bych pouze kriticky poznamenala, že v daném typu výzkumu je vhodné používat spíše výraz „participant“ než respondent. Za zbytečné považuji uvádět v textu obecnou teorii kvalitativního výzkumu – text je vhodné vztáhnout konkrétně ke konkrétní výzkumné sondě. Uvítala bych hlubší analýzu odpovědí participantů a obhájení smyslu a významu dané empirické sondy. Za výrazný nedostatek, snižující validitu a reliabilitu výzkumné sondy, považuji neuvedení přepisů rozhovorů v rámci příloh – adekvátnost výzkumných závěrů nelze posoudit a proto i navrhuji snížení známky.

Autorce se i přes zmíněné nedostatky podařilo naplnit formát bakalářské práce, i když si dovoluji říci, že větší důkladnost by zpracování neškodila. Přeji autorce mnoho zdaru při obhajobě a předem se omlouvám za svou neúčast z pracovních důvodů.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Hodnocení: dobře

Datum, podpis: 25.5.2017

PhDr. Magdalena Kořová, Ph.D.

